

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA PRÁVA

Platební prostředky v mezinárodním obchodním styku
Means of Payment in International Trade

Student: Bc. Veronika Padychová
Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.

Ostrava 2013

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra práva

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Veronika Padychová**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **6208T011 Ekonomika a právo v podnikání**
Téma: **Platební prostředky v mezinárodním obchodním styku**
Means of Payment in International Trade

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Vymezení základní povinnosti "platit" a vazba na platební prostředky
 3. Hladké platby
 4. Dokumentární platby
 5. Hotovostní operace, směnky, šeky
 6. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

MARVANOVÁ, Marie. *Platební styk: Platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. 3. rozš. vyd. Brno: Ecom, 1995. 374 s. ISBN 80-901-6272-X.
SCHLOSSBERGER, Otakar. *Platební služby*. Praha: Management Press, 2012. 325 s. ISBN 978-80-7261-238-3.
KOLEKTIV. *Zákon o platebním styku: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2011. 676 s. Beckovy malé komentáře. ISBN 978-807-4003-691.

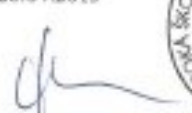
Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.**

Datum zadání: 23.11.2012

Datum odevzdání: 26.04.2013

JUDr. Bohuslav Halfar
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

„Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem veškerou použitou literaturu a další prameny.“

Ostrava 24. 4. 2013

Veronika Padychová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala své vedoucí diplomové práce, paní prof. JUDr. Naděždě Rozehnalové, CSc., za odborné vedení, cenné připomínky a rady, které mi velice pomohly při zpracování této diplomové práce.

Obsah

Obsah.....	3
1. Úvod.....	5
2. Realizace plateb v rámci mezinárodního obchodu	7
2.1 Platební styk	7
2.2 Platební služba.....	11
3. Vymezení základní povinnosti platit a vazba na platební prostředky.....	12
4. Nedokumentární platby.....	17
4.1 Hladké platby	17
4.2 Hotovostní operace.....	20
4.3 Směnky.....	21
4.3.1 Právní úprava.....	22
4.3.2 Podstatné náležitosti směnky	23
4.3.3 Druhy směnek	24
4.3.4 Operace se směnkami.....	25
4.4 Šeky	27
4.4.1 Právní úprava šeku	27
4.4.2 Druhy šeku	29
4.4.3 Operace prováděné se šeky	30
5. Dokumentární platby	31
5.1 Dokumentární inkaso	31
5.1.1 Průběh dokumentárního inkasa	33
5.2 Dokumentární akreditiv.....	35
5.2.1 Právní úprava.....	36
5.2.2 Účastníci dokumentárního akreditivu	37

5.2.3 Hlavní náležitosti dokumentárního akreditivu	37
5.2.4 Průběh dokumentárního akreditivu	38
5.2.5 Druhy dokumentárního akreditivu	41
6. Analýza a výběr platebního prostředku	46
6.1 Charakteristika skupiny TŽ - MS	46
6.2 Analýza platebních prostředků	49
7. Závěr	53
8. Seznam použité literatury.....	55
9. Seznam použitých zkratek	58
10. Seznam příloh	59

1. Úvod

Svou diplomovou práci jsem zaměřila na problematiku platebních prostředků v mezinárodním obchodním styku. Téma se mi zdá příhodné zejména z toho důvodu jak je pro firmy spolupráce se zahraničím důležitá a platební prostředky se do dnešní podoby rozvíjely mnoho let.

Tyto prostředky využívané v mezinárodním platebním styku, vznikly zejména za účelem urychlení a usnadnění obchodů s příhraničními partnery. Pro současnost je charakteristická globalizace ekonomiky, pokrok a rozvoj jak v mezinárodní dopravě tak i v informačních technologiích, což umožňuje obchodování v jakýchkoliv zemích a kontinentech světa. V dnešní době ekonomické vyspělosti jsou tyto přeshraniční obchodní vztahy na denním pořádku, jsou však specifické a proto je potřeba se jim věnovat více než běžnému obchodnímu styku v rámci republiky. Obchodní transakce se subjekty ze vzdálených kontinentů přináší četné výhody, jako například nedostupné zboží v dané zemi. Na druhé straně také přináší četná úskalí v podobě neznalosti zvyklostí země, ze které tyto výrobky přicházejí a dále také neznalost obchodního partnera. Proto je třeba hledat ke každé obchodní operaci se zahraničím ty správné platební instrumenty, které zajistí hladký průběh obchodu a zajistí transakci především po stránce finanční a tak sníží veškerá možná rizika. Často je tedy k zprostředkování platebního styku využito dalších osob, které za úplatu vystupují v zájmu a podle instrukcí svých příkazců. Mohou zprostředkovávat platby a v některých případech přebírají závazky k zaplacení. Je důležité, aby příkazce vybral osoby důvěryhodné, které budou své závazky plnit řádně a včas, a proto jsou pro tyto účely nejčastěji vybírány banky.

Volba ideálního platebního prostředku není jednoduchá záležitost. Na volbu toho nejideálnějšího pro danou obchodní operaci má vliv řada faktorů, které je třeba brát v potaz. Mezi ty nejdůležitější řadíme druh zboží, způsob jeho používání, finanční náročnost této transakce a zvyklosti, které se v obchodu s určitým druhem zboží vytvořily. Také musíme prozkoumat charakter země, její zvyklosti, právní předpisy a odvodit jaký budou mít vliv na plánovanou transakci. Rovněž charakter obchodního partnera je pro nás důležitý, například jaké je jeho ekonomické postavení na trhu, jeho finanční síla, obchodní spolehlivost, jeho zkušenosti v mezinárodním obchodování. Po zhodnocení všech výše zmíněných faktorů a dalších okolností spojených s transakcí se můžou obchodní partneři pokusit vybrat tu nejlepší variantu, vyhovující oběma stranám.

V této práci se zaměřuji především na problematiku platebních prostředků v mezinárodním platebním styku. Soustředuji se na vymezení platebních instrumentů, jejich konstrukci a rozbor jejich právního režimu.

Cílem mé práce je poskytnout ucelený přehled platebních prostředků užívaných v mezinárodním platebním styku a posléze na základě požadovaných kritérií analyzovat jednotlivé platební instrumenty, a zvolit pro exportní firmu MORAVIA STEEL, a. s. nejvhodnější platební prostředek v mezinárodním platebním styku.

2. Realizace plateb v rámci mezinárodního obchodu

V dnešní době se setkáme s již nepatrným počtem tuzemských podnikatelů, kteří by své obchodní operace směřovali zejména na trh tuzemský bez obchodování se subjekty, které mají své místo podnikání v jiném státě nebo dokonce na jiném kontinentu. Při vstupu na mezinárodní trhy je pro obchodníky velmi důležitá znalost zvyklostí dané země a také znalost a dobrá orientace v oblasti úpravy platebních operací, kterých je v zahraničním obchodě opravdu mnoho. Tyto operace mají řadu individuálních specifík projevujících se zejména ve způsobu navazování obchodních spojení mezi oběma stranami, nebo v náročnosti obchodů a v potřebě vytváření efektivních podmínek pro uskutečňování těchto obchodů.¹ Za základní prameny úpravy vztahů mezi státy, popřípadě mezi mezinárodními organizacemi, jsou považovány mezinárodní obyčeje a mezinárodní smlouvy. V oblasti mezinárodního obchodu je stěžejním pramenem mezinárodní smlouva. Úpravu vztahů, které mezi obchodníky probíhají nalezneme především v mezinárodním právu soukromém. Zásadním právním dokumentem ve vztazích mezi obchodníky s mezinárodním prvkem, pro kupní smlouvu, která je nejfrekventovanějším typem obchodní transakce je Vídeňská úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží z roku 1980, která v českém právním řádu nabyla účinnosti k 1. 4. 1991² a kterou více rozeberu v dalších kapitolách své diplomové práce.

2.1 Platební styk

V literatuře nalezneme nejednu definici, podle Otakara Scholssbergera zní definice platebního styku takto: „*Platební styk je peněžní vztah mezi plátcem a příjemcem, který je uskutečňován v určitých formách dohodnutými platebními instrumenty, buď přímo mezi nimi, nebo prostřednictvím k tomu určených subjektů, jako jsou například banky nebo spořitelny a úvěrová družstva.*“³

Jinými slovy je platební styk systém, umožňující přesuny finančních prostředků mezi ekonomické subjekty, za účelem vyrovnání závazků a pohledávek. Zabezpečování platebního styku se řadí mezi základní funkce bank.

¹ MACHKOVÁ, Hana, Eva ČERNOHLÁVKOVÁ, Alexej SATO. *Mezinárodní obchodní operace*. 5., aktualiz.,vyd. Praha: GRADA, 2010. ISBN 978-80-247-3237-4.s.81

² ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Karel STŘELEČEK, David SEHNÁLEK a Jiří VALDHANS. *Mezinárodní obchodní transakce: Multimediální učební text*. první. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3575-7.s.101

³ SCHLOSSBERGER, Otakar. *Platební služby*. 1 vydání. Praha: Management Press, s. r. o, 2012. ISBN 978-80-7261-238-3.s.11

Platební styk můžeme obecně dělit podle těchto kritérií:⁴

a) Podle způsobu placení, kde rozlišujeme hotovostní, bezhotovostní a elektronický platební styk.

- Hotovostní – je uskutečňován mezi plátcem a příjemcem přímo. Zahrnuje veškeré pohyby peněz, které mají podobu hotovosti, tedy ve formě bankovek a mincí. Poskytovatel platebních služeb zde pouze vydává a přijímá peníze z účtu.
- Bezhotovostní – je uskutečňován prostřednictvím bezhotovostních peněz a vždy je zprostředkováván bankami nebo spořitelními a úvěrovými družstvy. Zprostředkovatel jedná vždy na základě příkazu majitele účtu.
- Elektronický – jde o platební styk, který je zprostředkován platebním prostředkem, na kterém jsou v elektronické podobě uloženy peněžní prostředky ve formě tzv. elektronických peněz. Platební styk mezi plátcem a příjemcem probíhá formou odepsání peněz z nosiče plátce, které jsou dále připsány ve prospěch příjemce na jeho účet u poskytovatele platebních služeb.

b) Podle teritoria obchodu

Dále můžeme rozlišovat platební styk podle územního kritéria na vnitrostátní, přeshraniční nebo zahraniční platební styk.

- Vnitrostátní – jde o vztah plátce a příjemce který probíhá uvnitř jednoho státu.
- Přeshraniční – u tohoto platebního styku pochází plátce nebo příjemce z různých států, ale pouze v rámci EHP, kde jsou některé otázky více regulovány. Zahraniční – plátce a příjemce se nacházejí v různých státech s výjimkou státu Evropského hospodářského prostoru.

c) Podle náležitostí průvodních dokumentů

Dalším hlediskem podle kterého lze členit formy platebního styku, jsou náležitosti průvodních dokumentů, které dělíme na nedokumentární a dokumentární platební styk.

- Nedokumentární – je reprezentován především hladkými platbami, které neobsahují žádný bankovní závazek a nevztahují se k průvodním dokumentům.

⁴ SCHLOSSBERGER, Otakar. *Platební služby*. 1 vydání. Praha: Management Press, s. r. o, 2012. ISBN 978-80-7261-238-3

- Dokumentární – dokumentární platby vždy obsahují bankovní závazek a vztahují se k průvodním dokumentům. Obě strany si mezi sebou dohodnou takové podmínky, které budou zahrnovat převod peněžních prostředků spojený s dokumenty, které musí platbu doprovázet.

d) Podle lhůt realizace

Tato forma dělení obsahuje expresní a standardní platební styk. Expresní, resp. urychlené odepsání peněžních prostředků znamená, že peněžní prostředky jsou z běžného nebo platebního účtu plátce v podstatě odepsány okamžitě a na účet příjemce jsou připsány nejpozději tentýž den.

Při standardním platebním styku dochází k běžnému přesunu peněžních prostředků od plátce k příjemci zprostředkovanému jejich poskytovatelem platebních služeb podle předem dohodnutých podmínek.

e) Vztah banky k převodu

Posledním kritériem je vztah banky k převodu, kdy dělíme platební styk na bezzávazkový a závazkový. U bezzávazkového jde např. o hladké platby, kdy banka případně jiný poskytovatel platebních služeb platební transakci pouze zprostředkovává. U závazkového platebního styku se obě strany dohodly na tom, že banka nebo jiná finanční instituce může vstoupit do závazku a tím na ní přecházejí povinnosti plátce.⁵

Pro mezibankovní platební styk jsou účty banky v ČNB vedeny v systému CERTIS (Czech Express Real Time Interbank Gross Settlement systém), v tomto systému je zpracování mírně odlišné pro spěšné (prioritní) platby a pro normální (neprioritní) platby. V tomto systému je každý účastník jednoznačně identifikován kódem banky, který je povinnou součástí každé bankovní transakce. V rámci platebního styku se používají i další číselné kódy, které jsou nazývány „symboly plateb“ a mají za úkol blíže specifikovat platbu. Vznik a provozování systému CERTIS je stanoveno zákonem o platebním styku. Pro mezibankovní platební styk jsou účty vedeny v ČNB na základě smluv o účtech uzavřených s účastníky podle Obchodního zákoníku. Smlouvy stanovují jednotné standardy i právní a technické

⁵ SCHLOSSBERGER, Otakar. *Platební služby*. 1 vydání. Praha: Management Press, s. r. o, 2012. ISBN 978-80-7261-238-3.s.13

podmínky pro vedení účtu a pro převádění a zpracování dat mezibankovního platebního styku, pro všechny účastníky.⁶

K usnadnění převodů peněz do zahraničí se zavádí použití mezinárodního čísla bankovního účtu, tzv. IBAN (International Bank Account Numer) a dále swiftová adresa BIC (Bank Identifier Code), která slouží jako identifikační kód banky. IBAN je formát čísla účtu definovaný mezinárodní normou ISO 13616. Konkrétní podobu čísla účtu ve formátu IBAN vytvoří banka, která účet vede. Standard stanovuje mezinárodní formát čísla účtu takto:

- 4 znaky – kód banky vyjádřený abecedními znaky
- 2 znaky – ISO kód země se sídlem banky
- 2 znaky – alfanumerické znaky identifikující region či město, ve kterém je sídlo banky
- 3 znaky - alfanumerické znaky určující pobočku banky, jde o nepovinnou součást BIC kódu

IBAN se začal zavádět především kvůli podpory automatizovaného zpracování příhraničních příkazů, také pro zrychlení, zjednodušení a zlevnění příhraničního platebního styku a pro snížení počtu chyb z důvodu nesprávně zadaného čísla účtu. Podle Nařízení Evropského parlamentu a Rady ES č. 2560/2001 ze dne 19. prosince 2001 mají všechny banky povinnost uvádět číslo účtu ve formátu IBAN na výpisu z účtu. Dále je banka povinna na požádání tyto údaje svému klientovi sdělit.⁷

⁶ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Popis systému CERTIS* [online]. 2003 [cit. 2013-04-11]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/certis/certis_popis.html

⁷ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *IBAN – mezinárodní číslo účtu* [online]. 2003 [cit. 2013-04-11]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/iban/iban_mezinar_cislo_uctu.html

Tab. č. 1

Příklad čísla účtu v různých formátech pro Českou republiku

tuzemské bankovní spojení	IBAN - elektronická forma	IBAN - písemná forma
19-2000145399/0800	CZ6508000000192000145399	CZ65 0800 0000 1920 0014 5399
178124-4159/0710	CZ6907101781240000004159	CZ69 0710 1781 2400 0000 4159

Zdroj: ČNB⁸

2.2 Platební služba

Tento pojem se objevil v souvislosti s účinností zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku na podzim roku 2009. Platební služba je kategorie zahrnující pouze vybrané platební instrumenty, není to tedy tak široký pojem jako platební styk, ale mohou ji poskytovat i další subjekty. Tyto subjekty jsou ve výše zmíněném zákoně uvedeny takto: „*Směrnice zavádí novou kategorii nebankovních poskytovatelů platebních služeb – platební instituce, které podporuje určitým regulatorním a dohledovým požadavkům.*“⁹ U platebních služeb jde o aktivity spojené s vložením hotovosti na platební účet, výběr hotovosti z platebního účtu, provedení převodu peněžních prostředků z podnětu plátce nebo příjemce, dále o vydání a správu platebních prostředků a zařízení k přijímání platebních prostředků.¹⁰

⁸ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. IBAN – mezinárodní číslo účtu [online]. 2003 [cit. 2013-04-11]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/iban/iban_mezinar_cislo_uctu.html

⁹ Zákon č. 284/2009 Sb. ze dne 22. Července 2009 ve znění zákona č. 156/2010 Sb. a zákona č. 139/2011 Sb. In: *Sbírka zákonů České Republiky*, 2009, částka 89, s. 4174-4228. Dostupný také z <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>. ISSN 1211 - 1244

¹⁰ SCHLOSSBERGER, Otakar. *Platební služby*. 1 vydání. Praha: Management Press, s. r. o, 2012. ISBN 978-80-7261-238-3.s.14

3. Vymezení základní povinnosti platit a vazba na platební prostředky

Každý obchodní vztah má vymezené práva a povinnosti jak pro kupujícího tak na druhé straně i pro prodávajícího, obě strany se zavazují plnit své povinnosti vůči druhé straně. Smlouvy o koupi zboží mezi stranami, které mají místa podnikání v různých státech upravuje Vídeňská úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (dále jen Vídeňská úmluva), za předpokladu, že jsou státy smluvními, nebo jestliže podle ustanovení mezinárodního práva soukromého se má použít právního řádu některého smluvního státu.

Dle výše zmíněné Vídeňské úmluvy (čl. 30) patří mezi povinnosti prodávajícího¹¹:

- Dodat zboží.
- Předat jakékoli doklady, které se k němu vztahují.
- Převést vlastnické právo ke zboží.

Dále:

- Vyrozumět kupujícího v přiměřené lhůtě, kdy bude zboží k dispozici.
- Nést výlohy spojené s kontrolními úkony, které jsou nutné pro odevzdání zboží kupujícímu.
- Nést veškeré výlohy spojené se zbožím do doby jeho předání k dispozici kupujícímu.¹²

Na straně druhé dle Vídeňské úmluvy (čl. 53) povinnosti prodávajícího:

- Zaplatit za zboží kupní cenu, přičemž v čl. 54 se povinností zaplatit za zboží kupní cenu rozumí „*učinit opatření a vyhovět formalitám, jež stanoví smlouva nebo zákony a jiné právní úpravy k tomu, aby se umožnilo zaplacení kupní ceny.*“¹³

¹¹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Karel STŘELEČEK, David SEHNÁLEK a Jiří VALDHANS. *Mezinárodní obchodní transakce: Multimediální učební text*. první. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3575-7

¹² MARVANOVÁ, Marie a Martin HOUDA. a kolektiv. *Platební styk: Platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. Brno: Econ, 1993. ISBN 80-901627-0-3

¹³ BUSINESSINFO.CZ *Mezinárodní právo soukromé - mezinárodní smlouvy* [online]. 2008 [cit. 2013-03-30]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/mezinarodni-pravo-soukrome-opu-4568.html#b0>

- Převzít dodávku v souladu se smlouvou spočívá dle čl. 60 „*v provedení všech úkonů, které lze od něho rozumně očekávat k tomu účelu, aby dodávající mohl dodat zboží, a dojít k převzetí zboží.*“¹⁴

Dále:

- Nést veškeré výlohy spojené se zbožím od okamžiku, kdy mu bylo dáno k dispozici.¹⁵

V dalších člancích úmluvy je stanoveno, kdy přesně má být cena placena, kdy může kupující nakládat se zbožím, jestliže smlouva obsahuje i přepravu daného zboží, kdy má být zaplacen a předáno. Kupující má mimo jiné právo prohlédnout si zboží před zaplacením kupní ceny.

Mezi obsahovými náležitostmi většiny kupních smluv jako jsou předmět kupní smlouvy, cena, dodací lhůta, dodací parita a způsob přepravy nalezneme i platební podmínku, na jejím základě jsou placeny ceny výrobků, služby, práva, atd. Proto je považována za jednu z nejdůležitějších podmínek i pro kalkulaci kupní ceny.

Platební podmínkou je určována doba, místo a způsob úhrady kupní ceny, subjekty. Jinými slovy komu a kým, případně prostřednictvím koho má být placeno. Případně v ní může být zahrnuto určení platební měny, výše úroků nebo sankce v případě neplacení, apod.

a) Doba placení

Doba placení bývá většinou výslovně ujednána ve smlouvě a představuje lhůtu, ve které má dlužník zaplatit. Podle čl. 59 Vídeňské úmluvy není zapotřebí, aby byl kupující k zaplacení vyzván a nebo aby byly splněny jiné formality ze strany prodávajícího.¹⁶ V případě, že by ve smlouvě sjednána nebyla, musí být kupní cena podle českého práva zaplacená v okamžiku, kdy kupující dostane zboží k dispozici nebo v okamžiku, kdy obdrží dispoziční doklady, nebo když mu prodávající umožní se zbožím nakládat. Je důležité v jakém časovém vztahu je plátce k dodávce zboží hlavně z hlediska plnění kontraktu a

¹⁴ BUSINESSINFO.CZ *Mezinárodní právo soukromé - mezinárodní smlouvy* [online]. 2008 [cit. 2013-03-30]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/mezinarodni-pravo-soukrome-opu-4568.html#b0>

¹⁵ MARVANOVÁ, Marie a Martin HOUDA. a kolektiv. *Platební styk: Platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. Brno: Econ, 1993. ISBN 80-901627-0-3

¹⁶ Vídeňská úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží, 11.4. 1980,- vyhláška č.160/1991 Sb, In. *Sbírka zákonů České Republiky*. 1980, částka 32, s. 690-701. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>.

neméně z hlediska rizikovosti. Realizace platby tedy může proběhnout předem, nebo souběžně s dodáním zboží, anebo určitou dobu po dodání zboží – formou úvěru (za úvěr můžeme z hlediska prodávajícího označit to období, kdy zboží již odeslal, ale ještě neobdržel jeho protihodnotu, nebo také naopak lze chápat jako úvěr i období, kdy kupující protihodnotu zboží již uhradil, ale zboží dosud neobdržel), je možná i kombinace uvedených platebních termínů.

Rozlišujeme tyto způsoby placení¹⁷:

- Akontace, neboli placení předem – je sice nejvýhodnější způsob pro prodávajícího, který je tak zajištěn proti nebezpečí, že jeho zboží bude kupujícím odmítnuto a bude proto nucen hledat jiného kupujícího, což bývá zpravidla za horších podmínek anebo si vzít zboží zpět. Na druhé straně nejrizikovější pro kupujícího, který pak například neobdrží objednané zboží vůbec nebo ho prodávající nedodá řádně a včas. Proto je placení stoprocentní částky v obchodě poměrně vzácné a setkáváme se s ním zpravidla jen v případech, kdy se jedná o drobné částky nebo v případě finančně slabých partnerů. Mnohem častějším způsobem je jen částečné placení předem zkombinované s úvěrem nebo akreditivem.
- Placení při dodávce (prodávající má ještě dispoziční doklady) – je nejrozšířenějším způsobem placení a to většinou formou dokumentárních plateb, které pojišťují dodavatele proti inkasním rizikům. Je ale i možné hotovostní placení.
- Placení určitou dobu po dodávce zboží, neboli obchody na úvěr – s tímto způsobem placení se nejčastěji setkáváme v souvislosti s dodávkami investičních celků, strojního zařízení a strojů, případně i nákladných druhů spotřebního zboží. Při tomto způsobu platby úvěruje dovozce odběratele na určitou sjednanou dobu. Tato forma placení pro prodávajícího tedy znamená břímě úvěrování daného obchodu a dostává ho tak do nevýhody, neboť odklad placení mu prodlužuje návratnost vynaložených prostředků a zdůrazňuje tak jejich obrat, čímž ho nutí k obstarávání náhradního financování u finančních ústavů. Dále krom toho nese prodávající riziko platební likvidnosti, či neschopnosti kupujícího a nebezpečí kurzových ztrát, riziko inflace a jiné. Eliminovat riziko by měl prodávající dostatečnými informacemi o bonitě obchodního partnera ještě před poskytnutím úvěru a to nejlépe u banky, respektive od

¹⁷ MACHKOVÁ, Hana, Eva ČERNOHLÁVKOVÁ, Alexej SATO. *Mezinárodní obchodní operace*. 5., aktualiz., vyd. Praha: GRADA, 2010. ISBN 978-80-247-3237-4

informační kanceláře. Poskytování úvěru se v dnešní době stále rostoucí konkurence stalo jedním z rozhodujících faktorů při volbě dodavatele.

b) Místo placení

Místo placení je upraveno v čl. 57 Vídeňské úmluvy a stanovuje, kde je splatná kupní cena, nebo-li místo, ve kterém je dlužník povinen zaplatit.¹⁸ Většinou bývá toto místo v kupní smlouvě výslovně ujednáno, může to být například udáním názvů a sídla banky, u níž má být placeno. Setkáváme se i s nepřímým určením místa placení, například bankou u níž bude otevřen akreditiv, nebo bankou již jsou zaslány dokumenty. Když ve smlouvě není místo placení výslovně stanoveno, je podle většiny právních řádů dlužník povinen uhradit kupní cenu na svůj náklad a na vlastní nebezpečí prodávajícímu do místa jeho bydliště.

c) Způsob úhrady

Ten je zpravidla určen zněním platební podmínky, v některých případech bývá v kupní smlouvě výslovně stanoven. Za nejjednodušší se považuje forma placení v hotovosti. Tato forma se však používá výjimečně a to jen u menších dodávek zboží zejména v tuzemsku. Do zahraničí ji devizový zákon nepovoluje. Další formy placení se člení na nedokumentární a dokumentární platby, které se rozlišují podle toho, zda musí dodavatel učinit nějaké další kroky k tomu, aby dostal zaplacen.

Existuje celá řada faktorů, které ovlivňují stanovení platebních podmínek. Mezi nejdůležitější patří¹⁹:

- Předmět prodeje – má značný význam. U mnoha druhů zboží se platební podmínka stala v podstatě obchodní zvyklostí, které se partneři podrobují, je tomu tak především u zboží obchodovaném na burzách, u některých druhů surovin nebo při prodeji investičních celků.
- Situace na trhu – konjunkturální situace na trhu zboží, dále na devizových a finančních trzích ovlivňuje platební podmínku dosti výrazně. Konkurence v cenách vyvolána přebytkem zboží na trhu a tím i konkurencí v platebních podmínkách. Naopak trh

¹⁸ Vídeňská úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží, 11.4. 1980,- vyhláška č.160/1991 Sb, In. *Sbírka zákonů České Republiky*. 1980, částka 32, s. 690-701. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>.

¹⁹ MACHKOVÁ, Hana, Eva ČERNOHLÁVKOVÁ, Alexej SATO. *Mezinárodní obchodní operace*. 5., aktualiz.,vyd. Praha: GRADA, 2010. ISBN 978-80-247-3237-4

prodávajícího přináší sebou možnost prodávajícího určovat jak platební podmínku, tak i cenu.

- Teritorium obchodu – z tohoto hlediska se nejvýrazněji projevují rozdíly mezi vyspělými státy a rozvojovými zeměmi. Každá země má své zvláštnosti týkající se platebních podmínek, které jsou dány místními zvyklostmi, právními předpisy, charakterem devizových omezení nebo situací v platební bilanci země.
- Vzájemné vztahy prodávajícího a kupujícího – řadíme mezi nejdůležitější faktory při volbě platební podmínky. U dlouhodobých obchodních partnerů s dobrou platební morálkou stupeň zajištění platebních instrumentů klesá a postupně se začínají používat ty méně nákladné. Naopak u nových obchodních spojení se obvykle volí platební instrumenty, které zajišťují zaplacení závazků, například neodvolatelné dokumentární akreditivy, bankovní záruky, platby předem, atd.
- Zvláštnosti zvolené obchodní metody – záleží na zvolené obchodní metodě, jde o faktor ovlivňující platební podmínku například když je zboží nakupováno na burze je většinou vyloučeno použití úvěru
- Celková aktuální mezinárodní politická, hospodářská a měnová situace – faktor ovlivňující mezinárodní obchod a tím zákonitě i platební podmínky, jejichž obsah a používané platební nástroje reagují na jakékoliv změny velmi citlivě. Dojde-li ke zhoršení mezinárodní situace zapříčiní to tlak na cenu zboží i platební podmínku, která se pak vyvíjí nepříznivě pro kupujícího. Například u ceny ropy, zlata nebo potravin dojde při vzniku jakéhokoliv napětí k jejich zvyšování.

S platební podmínkou úzce souvisí také dodací podmínka, tzv. parita. Je to podmínka upravující náležitosti dodávky zboží v kupní smlouvě, a to zejména místo předání zboží k dispozici kupujícímu, místo a okamžik přechodu úhrady nákladů spojených s dodávkou zboží z prodávajícího na kupujícího, dále místo a okamžik přechodu rizika ztráty nebo poškození zboží z prodávajícího na kupujícího a další povinnosti při zajišťování dopravy, obstarávání průvodních dokladů, kontrolních úkonů, pojištění, balení zboží, atd. Můžeme říci, že dodací parita nám předurčuje, jak velkou část nákladů oběhu spojených s dodávkou zboží hradí prodávající a jakou část nákladů platí naopak kupující.²⁰

²⁰ MARVANOVÁ, Marie a Martin HOUDA. a kolektiv. *Platební styk: Platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. Brno: Econ, 1993. ISBN 80-901627-0-3.s.29

4. Nedokumentární platby

4.1 Hladké platby

Hladká platba je považována za nejjednodušší, nejpoužívanější a za relativně nejlevnější platební prostředek, jelikož jedinými náklady je poplatek za zřízení a vedení účtu a posléze poplatek za samotný převod. Také je podstatně kratší doba zpracování a doručení, například ve srovnání s dobou nutnou pro doručení šeku. Mezi další výhody patří úhrady ve prospěch účtů klientů po ověření krytí valutou stanovenou zahraniční bankou. Lze je použít jak pro platby obchodní tak pro platby neobchodní povahy. Obchodní platby vyplývají z přímého uskutečňování obchodních transakcí, což jsou např. platby za zboží, za poskytnuté služby, za dopravu nebo leasing. Opačným případem jsou neobchodní platby, které nevyplynou z přímé realizace obchodních operací. Jde například o úhrady darů, penzí, alimentů, stipendií, výnosy z cenných papírů a nemovitostí, soudní a arbitrážní výlohy, autorské a umělecké honoráře, atd.

Obvykle je dělíme z pohledu smlouvy na²¹:

- Hladké platby předem – což je akontace buďto úplná nebo částečná (v případě platby předem se obvykle poskytuje sleva na zboží) nebo
- Hladké platby po dodání zboží, tzn. úvěrový obchod neboli nezajištěnou hladkou platbu, který také může být částečný či úplný. Může jít například o situaci, kde až po uplynutí reklamační doby je doplacen zbytek kupní ceny.

Dostí častá je kombinace obou variant, kdy se tedy zaplatí část platby předem a zbytek se doplatí po realizaci dodávky. Lhůty splatnosti v rámci tuzemského obchodního styku v České republice jsou v průměru čtrnáctidenní, což je podstatně kratší doba splatnosti než v rámci mezinárodního obchodu, kde jsou lhůty splatnosti od jednoho až do dvou měsíců.

Pro vztahy vyplývající z hladkých plateb nebyla, na rozdíl od jiných platebních prostředků, vypracována ani mezinárodní smlouva, ani vzorové podmínky využívané spolupracujícími bankami a projevující se do vztahu ke klientům. V rámci evropské legislativy byla přijata směrnice o příhraničních převodech č. 97/5/ES, která se odrážela v zákoně č. 124/2002 Sb., o převodech peněžních prostředků, elektronických platebních prostředcích a platebních systémech, neupravovala ovšem vnitrostátní platební styk

²¹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-562-5.s.437

a v příhraničních transakcích se vztahovala pouze na úhrady a nikoliv na inkasa. Tato směrnice byla zrušena a nahrazena směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2007/64/ES ze dne 13. listopadu 2007 o platebních službách na vnitřním trhu, představuje se svými 96 články základ evropské platební legislativy. Hlavním cílem této směrnice je vytvořit na úrovni EU harmonizovanou právní úpravu poskytování platebních služeb nejen v oblasti veřejnoprávní regulace, ale i v oblasti soukromoprávních vztahů, které mezi poskytovateli a uživateli při poskytování platebních služeb vznikají. Přijetí této směrnice je jeden z významných kroků k realizaci projektu SEPA (Single Euro Payments Area) neboli označení pro tzv. Jednotnou oblast pro platby v eurech. Oblast tvoří členské státy EU, další smluvní státy Dohody o EHP a dále Monako a Švýcarsko. Cílem tohoto projektu je vytvořit jednotnou oblast ze všech 32 zúčastněných států, ve kterých budou přeshraniční platební transakce v eurech probíhat stejně za stejných podmínek jako platební transakce vnitrostátní. Přijetím směrnice došlo ke sjednocení právní úpravy. Tyto úpravy jsou nezbytnou podmínkou pro sjednocení nelegislativních standardů platebního styku v jednotlivých členských státech.²²

Byla zrušena platnost i výše uvedeného zákona č. 124/2002 Sb., o převodech peněžních prostředků, elektronických platebních prostředcích a platebních systémech, který byl nahrazen zákonem č. 284/2009 o platebním styku, s platností od 1. listopadu 2009.²³ „*Tento zákon zpracovává příslušné předpisy Evropských společenství, zároveň navazuje na přímo použitelný předpis Evropských společenství a upravuje:*

- *činnosti některých osob oprávněných poskytovat platební služby a vydávat elektronické peníze, včetně činnosti těchto osob v zahraničí,*
- *účast v platebních systémech a vznik a provozování platebních systémů s neodvolatelností zúčtování,*
- *práva a povinnosti poskytovatelů platebních služeb a uživatelů platebních služeb,*
- *práva a povinnosti vydavatelů elektronických peněz a držitelů elektronických peněz.*“²⁴

²² BERAN, Jiří, Daniela DOLEŽALOVÁ, Dalibor STRNADEL a Alice ŠTĚPÁNOVÁ. *Zákon o platebním styku: Komentář*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-369-3. s.76

²³ Ministerstvo financí ČESKÉ REPUBLIKY. *Zákony* [online]. 2009 [cit. 2013-04-01]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/zakony.html>

²⁴ Zákon č. 284/2009 Sb. ze dne 22. Července 2009 ve znění zákona č. 156/2010 Sb. a zákona č. 139/2011 Sb. In: *Sbírka zákonů České Republiky*, 2009, částka 89, s. 4174-4228. Dostupný také z <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>. ISSN 1211 - 1244

U mezinárodních hladkých plateb jsou prováděním ve smyslu zákona pověřovány pouze devizové banky. Placení je uskutečňováno v podmínkách vnitřní konvertibility, což v praxi znamená jiné podmínky pro provádění mezinárodních hladkých plateb pro devizové tuzemce a jiné podmínky pro devizové cizozemce. Tyto podmínky jsou upravovány devizovým zákonem.

Využívání hladkých plateb by mělo být v obou případech využíváno zejména v případech vysoké důvěry obou smluvních partnerů, neboť pokud se nepodaří dosáhnout akontace, jde v případě úvěrování z hlediska věřitele o vysoce rizikový způsob placení. Vývozce by tedy měl tento způsob platby využívat jen v případě důvěryhodnosti nejen samotného obchodního partnera, ale i stability podmínek v jeho zemi.²⁵

Při hladké platbě provádí banka transfer prostředků na základě pokynů příkazce bez dalších průvodních dokumentů. Průběh realizace hladké platby je následující – klient má své finanční prostředky v určité bance, které dá příkaz k provedení hladké platby, ta posléze požádá zahraniční banku, u které má veden svůj účet nebo na jejíž jméno vede účet ve svých knihách, aby na vrub jejího účtu uhradila příslušnou částku příjemci. Banka příjemce po ověření platnosti příkazu provede výplatu příjemce, kterou může provést například těmito způsoby: vyplatí mu ji v hotovosti, připíše mu ji na účet, vystaví mu šek nebo pošle úhradu poštovní poukázkou.

Pokud je v platebním příkazu uvedena podmínka, platba se realizuje až po splnění této podmínky.²⁶ „Podmínky pro provádění mezinárodních hladkých platů jsou dány ustanoveními devizového zákona č. 528/1990 Sb., ve znění zákona 228/1992 Sb., platného od 1. 7. 1992.“²⁷

Platební příkaz pro zahraniční platby má obvykle tyto náležitosti :

- Název příkazce a číslo účtu
- Částka k úhradě
- Kód ISO cizí měny, například CZK nebo USD
- Jméno a číslo účtu příjemce platby
- Jméno a adresa peněžního ústavu příjemce – údaj není povinností plátce

²⁵ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-562-5.s.437

²⁶ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-562-5.s.449

²⁷ MARVANOVÁ, Marie a Martin HOUDA. a kolektiv. *Platební styk: Platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. Brno: Econ, 1993. ISBN 80-901627-0-3.s.51

- Údaj o způsobu placení poplatků
- Platební titul
- Podpis klienta, který musí být shodný s jeho podpisovým vzorem

Pokud není banka plátce a příjemce v přímém platebním styku vstupuje do operace korespondenční banka. Mezi formy komunikace mezi bankami patří písemná, dálnopisná, telegrafická a nakonec v dnešní době nepoužívanější forma komunikace prostřednictvím systému SWIFT. SWIFT je název mezinárodní komunikační sítě, na kterou je již dnes napojena většina bank a platby mezi těmito bankami jsou prováděny prostřednictvím právě této sítě. Přenos dat a informací je prováděn pomocí tzv. swiftových zpráv, které jsou vydávány v angličtině a v současné době je jejich forma a obsah vysoce standardizován. Tyto zprávy jsou chráněné pomocí kódu zabraňujících jejich zneužití. Kódy jsou známy pouze jednotlivým bankám.²⁸

4.2 Hotovostní operace

I když se jedná o velmi snadnou a rychlou formu placení, tak se v dnešním platebním styku prakticky nevyužívá a bývá nahrazena především elektronickými platbami. Výjimkou snad zůstává jen placení některých druhů provizí, popřípadě placení nižších částek na veletrzích a aukcích. Do budoucna lze očekávat, že význam tohoto platebního instrumentu bude velmi omezen nebo dokonce až zcela vytlačen z platebního styku.

Hotovostní úhrada do zahraničí je velice problematická, a to zejména při placení vyšší částky, která má být v místě určení vyplacena v hotovosti. V tomto případě si musí nejprve zahraniční banka obstarat příslušnou měnu, ve které má být zapláceno, což způsobuje značný problém. Dalším problémem je značné riziko, které nesou oba partneři platebního styku. Dovozce obstarává zahraniční bankovky a pak je musí dopravit a odevzdat vývozci, přičemž mu vzniká značné riziko ztráty nebo odcizení této hotovosti. Vývozce pak musí převzatou hotovost ověřit co do platnosti a pravosti bankovek a posléze odváží hotovost do banky, čímž se vystavuje stejným rizikům ztráty a odcizení jako dovozce. Dalším rizikem jsou i kurzové

²⁸ MARVANOVÁ, Marie a Martin HOUDA. a kolektiv. *Platební styk: Platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. Brno: Econ, 1993. ISBN 80-901627-0-3.s.53

výkyvy, které jsou u bankovek vyšší než u deviz.²⁹ Jsou státy, které tuto možnost placení ani nedovolují a v jiných zase nebudí důvěru.

Hotovostní platební styk najdeme v ČR upraven zákonem č. 254/2004 Sb., zákon o omezení platební hotovosti, jehož účel zní: „*Tento zákon určuje, kdy jsou fyzické i právnické osoby povinny provést platbu bezhotovostně prostřednictvím banky nebo pobočky zahraniční banky, nebo spořitelního a úvěrního družstva, nebo provozovatelem poštovních služeb formou poštovního poukazu na účet banky, a upravuje kontrolu dodržování této povinnosti.*“³⁰ Tento zákon obsahuje 9 paragrafů a vychází z evropské legislativy. V §2 jsou vymezeny pojmy, kterými se rozumí bezhotovostní a hotovostní platby. Hotovostní platbou se v případě tohoto zákona považuje i platba vysoce hodnotnými komoditami jako jsou drahé kovy a drahé kameny. Dále se v §4 dozvíme, že tento zákon stanovuje hranici 15 000 eur, po překročení této částky musí být veškeré platby provedeny bezhotovostní platbou. Podle 3. odstavce tohoto zákona se do limitu 15 000 eur započítávají všechny platby v české i cizí měně, které provedl tentýž poskytovatel platby témuž příjemci platby v průběhu jednoho kalendářního dne. Všechny platby jak v české tak i v cizí měně se pro tyto účely přepočítávají na měnu EURO směnným kursem devizového trhu vyhlášeným ČNB platným ke dni provedení platby. Placením nebo přijetím hotovostní platby nad stanovený limit, subjekt porušuje tento zákon a dopouští se tak správního deliktu, za který mu lze uložit pokutu do výše 500 000 Kč. Správní delikty jsou podle tohoto zákona zajišťovány územními finančními orgány a celními úřady.³¹

4.3 Směnky

Směnka je cenný papír vystavený na řád. Je důležitým platebním, úvěrovým a zajišťovacím nástrojem. Můžeme jí použít samostatně nebo také v kombinaci s dalšími platebními instrumenty. Směnka musí obsahovat směnečné náležitosti přesně stanovené zákonem. Pokud tento papír všechny předepsané náležitosti neobsahuje, nemůže se jednat o směnku. Určitá osoba, pro tyto účely nazývaná výstavce, se zde buďto sama zavazuje zaplatit určitou částku v přesně stanovený den, neboli v době splatnosti závazku,

²⁹ MARVANOVÁ, Marie a Martin HOUDA. a kolektiv. *Platební styk: Platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. Brno: Econ, 1993. ISBN 80-901627-0-3.s.56

³⁰ Zákon č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti. In: *Sbírka zákonů České Republiky*. 2004, částka 83, s. 5426 – 5435. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>.

³¹ Zákon č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti. In: *Sbírka zákonů České Republiky*. 2004, částka 83, s. 5426 – 5435. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>.

oprávněnému majiteli takovéto listiny uvedenou směnečnou částku. Nebo také může přikázat jiné osobě (dlužníkovi, směnečníkovi), v případě cizí směnky, aby zaplatila určitou částku v přesně stanovený den osobě označené v řádu takové listiny na přesně stanoveném místě.³² Při vymáhání směnečného dluhu je postup prostřednictvím soudní soustavy zásadně rychlejší, než vymáhání jiných pohledávek.³³

Výhodou pro dodavatele je především jednoduchost tohoto platebního instrumentu. Jedinou obtíží může být jen správné vyplnění směnky tak, aby měla všechny podstatné náležitosti stanovené zákonem. Na druhé straně má směnka své výhody i pro odběratele. Obchodní směnky jsou vystavovány na podkladě faktur, takže v případě, kdy má odběratel pochybnosti při předložení směnky, může eventuálně akceptaci odmítnout, kontaktovat věřitele a záležitost s ním vyjasnit.

Nevýhodou pro dodavatele jsou důsledky spojené s její existencí a to v případech, kdy dodavatel dodal zboží a jako krytí obdržel směnku a odběratel svému závazku dostát nechce nebo nemůže. Dochází pak k riziku, že doba pro zaplacení bude prodloužena nebo v horším případě dojde k definitivnímu odmítnutí placení. Pak se musí dodavatel domáhat zaplacení směnky soudně. Pro odběratele je užití směnky rizikem v případě, kdy kromě originálu akceptoval ještě duplikát směnky a tyto obě listiny se dostaly do oběhu, byly prezentovány k proplacení a dlužník na jejich základě plnil. Všeobecně je nevýhodou směnky její právní odpoutání od základního právního poměru.³⁴

4.3.1 Právní úprava

Českou právní úpravu směnky nalezneme v zákoně č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový. Tento zákon je mimořádně stabilní, o čemž svědčí hlavně to, že od doby kdy byl přijat nebyl téměř novelizován, zákonem je upravováno hmotné směnečné právo i právo kolizní. Je speciální normou k ZMPS.³⁵

³² MARVANOVÁ, Marie a Martin HOUDA. a kol. *Platební styk: Platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. Brno: Econ, 1993. ISBN 80-901627-0-3.s.95

³³ MÁČE, Miroslav. *Platební styk klasický a elektronický*. první. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1725-5.s.87

³⁴ MARVANOVÁ, Marie a Martin HOUDA. a kol. *Platební styk: Platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. Brno: Econ, 1993. ISBN 80-901627-0-3.s.96

³⁵ ZMPS= z.č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů. In: Sbírka zákonů České Republiky. 1963, částka 55, s. 367 – 382 Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>

V zahraničí rozeznáváme dvě oblasti právní úpravy, a to:

- Ženevské dohody z roku 1930-31, které podepsala většina evropských států a mnohé země Jižní Ameriky. Na základě této dohody je směnečné právo mezinárodně sjednoceno v rámci Úmluvy o mezinárodních směnkách a šecích.
- Oblast anglosaského práva, kde se uplatňuje zákon Chalmersův z roku 1882 (Velká Británie, Kanada). V USA je směnečné právní úprava obsažena v zákoně The Negotiable Instruments Law z roku 1896 a v zákoníku The Uniform Commercial Code, vydaného v roce 1952, ve znění poslední revize.

Rozdíl obou zmíněných právních úprav nalezneme v náležitostech a v užití právních institutů. Například v Anglosaské právní úpravě se nesetkáme s institutem směnečného rukojemství a je nahrazen konceptem. Dále také zákon nestanoví povinnost uvést slovo „směnka“ do souvislého textu listiny, nezahrnuje se tedy do podstatných náležitostí na rozdíl od pravidel daných Ženevskou dohodou.³⁶

4.3.2 Podstatné náležitosti směnky

Pokud by listina neobsahovala některou z těchto podstatných náležitostí, nebyla by pak považována za směnku. Podle výše zmíněného zákona §1 musí cizí směnka obsahovat tyto náležitosti:

- *„Označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny vyjádřené v jazyku, v kterém je tato listina sepsána.*
- *Bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou peněžitou sumu.*
- *Jméno, toho kdo má platit – směnečníka.*
- *Údaj splatnosti.*
- *Údaj místa, kde má být placeno.*
- *Jméno toho, komu nebo na jehož řád má být placeno – osoba bývá nazývána emitentem.*
- *Datum a místo vystavení směnky.*

³⁶ MARVANOVÁ, Marie a Martin HOUDA. a kolektiv. *Platební styk: Platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. Brno: Econ, 1993. ISBN 80-901627-0-3.s.95

- *Podpis výstavce.*³⁷

U směnky vlastní jsou náležitosti podobné, jelikož je hlavním směnečným dlužníkem sám výstavce, neobsahuje tak údaj směnečníka. Navíc u směnky vlastní mluvíme o bezpodmínečném příslibu namísto bezpodmínečného příkazu.

Směnka obsahuje i nepodstatné náležitosti, které mohou, ale také nemusejí být ve směnce uvedeny, a přesto nebude jejich neexistence činit směnku neplatnou. Těmito náležitostmi jsou například doložky.

4.3.3 Druhy směnek

a) Směnka cizí – tuto směnku vystavuje věřitel a přikazuje dlužníkovi zaplatit sjednanou částku ve prospěch třetí osoby. Dlužník se stává směnečně závazným až v okamžiku přijetí směnky, neboli akceptu, který uděluje svým podpisem.

b) Směnka cizí na vlastní řád - je druhem cizí směnky, kdy výstavce je totožný s remitentem.

c) Směnka vlastní – nazývaná také sólosměnka, kdy sám výstavce přislíbí zaplatit osobě označené v řadu přesně stanovenou částku v přesně stanovenou dobu a na stanoveném místě. Výstavce je tedy hlavním směnečným dlužníkem.

Dále směnky rozlišujeme podle jejich splatnosti a to na:

a) Splatné na viděnou – vista směnky, tyto směnky jsou splatné při předložení. Jejich splatnost je omezena pouze na dobu jednoho roku od data vystavení.

b) Splatné určitou dobu po vidění – časové vista směnky, lhůta se zde počítá od data směnečného akceptu. Pokud datum akceptu chybí, je nutno jej doplnit, není-li možno toto datum doplnit, je v tomto případě nutno zřídit protest pro odepření datování akceptace.

c) Splatné v určitý den – fixní směnky, jak název napovídá u těchto směnek je přímo určený den splatnosti směnky.

³⁷ Zákon č. 191/1950 Sb. zákon směnečný a šekový. In: *Sbírka zákonů České Republiky*, 1950, částka 73. s. 749 – 767. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>

d) Splatné určitou dobu po vystavení – dato směnky, je splatná určitou dobu po předložení, například 90 dní ode dneška.³⁸

4.3.4 Operace se směnkami

Toto jsou základní operace se směnkou zprostředkovávané bankou³⁹:

a) Akceptace - tento projev vůle, kterým dlužník přijímá směnku předkládanou mu k přijetí, ho zavazuje zaplatit směnkou stanovenou částku osobě označené v řadu na předem stanoveném místě a ve stanovený den.

b) Reakceptace – dlužník tímto úkonem vyjadřuje svůj souhlas s novou akceptací směnky v určitém prodlouženém datu splatnosti, ale pouze za předpokladu, že věřitel je ochoten poskytnout takovýto odklad splatnosti. Reakceptace se obvykle vyznačuje na originálu směnky a dlužník svůj souhlas vyjadřuje svým podpisem.

c) Náhrada – po dohodě obou partnerů, k ní dochází na žádost věřitele. Ten dá bance příkaz k náhradě směnky původní, tedy již akceptované, která se nachází v držení zahraniční banky, za směnku novou s odloženou platností. Nová směnka je pak předkládána k akceptaci dlužníkovi náhradou za vydání směnky původní.

d) Protest – jsou dva druhy protestu, a to protest směnky pro neakceptaci a druhým je protest směnky pro neplacení. Protesty musí být v obou případech učiněny do dvou pracovních dní po splatnosti směnky. Zatímco protest pro akceptaci nebývá obvyklý, a slouží ke zjištění, že směnka předložená z příkazu výstavce k přijetí byla odmítnuta, je protest pro neplacení běžným právním institutem. K protestu dochází obvykle v případě, kdy byla dlužníkovi včas předložena směnka k zaplacení a ten, ačkoli byl k zaplacení řádně vyzván, tak přesto tak neučinil nebo případně nebyl k zastížení. Dochází pak k sepsání první listiny, kterou obvykle sepisuje notář, o odmítnutí placení nebo nezastížení dlužníka. Tato listina dokazuje, že dlužník byl vyzván včas k tomu, aby dlužnou částku zaplatil, ale přesto tak neučinil. Protestní listiny jsou zapisovány a evidovány v rejstříku.

³⁸ MARVANOVÁ, Marie a Martin HOUDA. a kolektiv. *Platební styk: Platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. Brno: Econ, 1993. ISBN 80-901627-0-3.s.97

³⁹ MARVANOVÁ, Marie a Martin HOUDA. a kolektiv. *Platební styk: Platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. Brno: Econ, 1993. ISBN 80-901627-0-3

e) Eskont – je úkon, kdy se převádí směnečné práva majitele na banku za úplatu. Klient nabízí k odkupu směnku splatnou v budoucnosti a banka si za poskytnutí okamžitých peněžních prostředků z výtěžku sráží diskont a zbylou sumu převádí ve prospěch účtu majitele. Každá banka většinou používá své vlastní tiskopisy pro směnky, které je ochotna eskontovat. Dojde-li k neplacení směnky hlavním dlužníkem v době splatnosti, zatěžuje účet věřitele, tedy žadatele o eskont, v souladu s uzavřenou dohodou.

f) Forfaiting – je způsobem odkupu směnky bez postihu, v tomto případě banka odkupuje předmětnou směnku a v případě neplacení neuplatňuje postižní právo vůči původnímu majiteli. Když dojde k nezaplacení směnky vymáhá banka placení na dlužníkovi sama.

g) Uložení do depozita – do depozita banky se směnky ukládají na žádost klienta. Zde jsou pak ponechány až do okamžiku, kdy banka od klienta obdrží právoplatný příkaz k jejich vyjmutí. Dále je s těmito směnkami nakládáno podle instrukcí klienta.

h) Umoření – umořovací řízení je zahájeno, dojde-li ke ztrátě směnky a provádí se podle předpisů toho státu, ve kterém je platební místo. Při zničení nebo ztrátě směnky zanikají veškeré nároky plynoucí ze směnečné listiny jako skripturního aktu, všech oprávněných. Ze ztráty plyne riziko, že práva směnky budou uplatněna neoprávněným držitelem a proto byla oprávněným osobám poskytnuta zvláštní ochrana ve formě institutu umoření. Což spočívá ve zbavení předmětné zničené nebo ztracené listiny právních účinků a dochází k její současné náhradě státním notářem.

i) Vydání směnky advokátovi nebo zástupci – na základě platného písemného příkazu majitele, který zmocní banku, dojde k vydání směnky advokátovi nebo jeho zástupci. Banka dále postupuje v souladu s dispozicemi a dává bance inkasní instrukce k provedení, pak potvrzení o vydání směnky zasílá majiteli.

j) Vydání směnky dlužníkovi volně bez placení – rovněž je provedeno na základě platného písemného příkazu majitele, na jehož základě banka zmocní svého korespondenta k tomuto kroku a požádá ho o zaslání dokladu potvrzujícího převzetí předmětné směnky dlužníkem.

k) Avalizace – neboli také rukojemství slouží k zajištění řádně akceptované směnky jejímu majiteli. Avalizace tedy ručí za zaplacení směnky některým bonitním ručitelem, zpravidla bankou. Tento aval se osvědčuje podpisem směnky, banka si za svůj aval účtuje tzv. avalovou provizi a to za poskytnutí avalového úvěru. Za předpokladu, že dojde k nezaplacení směnky

dlužníkem, bude tento závazek splněn další osobou, tedy avalistou. V některých státech bývá nutno doplnit závazek avalisty vyjádřením za koho ručí.

l) Převod práv ze směnky plynoucích – tento převod práv se provádí, tzv. indosamentem, což je písemný převod provedený na rubu směnky a podepsaný indosantem (osoba převádějící směnku na jinou osobu). Převádí se na indosatáře (osoba na níž se převádí směnka a všechny práva z ní). Indosant pak ručí osobě, na kterou směnku převedl, za přijetí a zaplacení směnky, pokud to opačnou doložkou nevyloučil nebo neomezil.⁴⁰

4.4 Šeky

Jde o platební instrument, který se historicky vyvinul ze směnky cizí a to proto, aby nedocházelo k jejímu kolkování, které platby cizí směnkou prodražovaly. Vznikl tak ze směnky odvozený neakceptovatelný platební příkaz, který neměl povahu směnky, a tím se vymкнуł poplatkové povinnosti.⁴¹ Představuje příkaz k platbě daný majitelem účtu – příkazcem, peněžnímu ústavu – šekovníkovi, aby k tíži jeho účtu zaplatil určitou částku ve prospěch osoby uvedené na šeku. Jde o převoditelný cenný papír stejně jako v případě směnky. Šek si svůj význam zatím zachovává v oblasti cestovního ruchu avšak jeho užití v mezinárodním platebním styku je výrazně nižší, což způsobuje zejména jeho nepraktičnost v případě standardních, početně velkých a opakujících se bankovních operací.⁴²

4.4.1 Právní úprava šeku

V České republice vedl k první právní regulaci šeku zákon č. 84/1906 ř. z. o šeku. Po konferenci o sjednocení práva šekového a směnečného, která se konala roku 1930 v Ženevě, došlo k vydání nynějšího zákona směnečného a šekového č. 191/1950 Sb., který nahradil zákon předešlý a veškeré šekové právo tak bylo sloučeno do jednoho zákona. Tyto konvence

⁴⁰ MARVANOVÁ, Marie a Martin HOUDA. a kolektiv. *Platební styk: Platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. Brno: Econ, 1993. ISBN 80-901627-0-3.s.101

⁴¹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-402-5.s.2

⁴² ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-562-5.s.449

však nebyly ve všech státech a právní úprava šeku je tak rozdělena na větev anglosaskou a větev řídící se Ženevskými konvencemi.⁴³

Podle výše zmíněného zákona, který představuje vnitrostátní právní úpravu šeku, musí mít podle §1 tyto obsahové náležitosti:

- *„Označení, že se jedná o šek, pojaté do vlastního textu listiny a vyjádřené v jazyku, ve kterém je tato listina sepsána.*
- *Bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou peněžitou sumu.*
- *Jméno toho, kdo má platit – šekovníka.*
- *Údaj místa, kde má být placeno.*
- *Datum a místo vystavení šeku.*
- *Podpis výstavce.*“⁴⁴

Chybí-li v listině některá z výše uvedených náležitostí, nebo je některá z nich uvedena nesprávně či nepřesně, není tato listina jako šek platná. Šeky obsahují samozřejmě mimo jiné i náležitosti nepodstatné jako třeba jméno osoby, které je šek určen, číslo šeku, účet výstavce, atd. V oblasti anglosaské má oproti tomu šek tyto obsahové náležitosti: bezpodmínečný příkaz zaplatit, šeková částka, jméno toho, kdo má platit, místo, kde má být placeno a podpis výstavce. Slovo šek v textu listiny být uvedeno nemusí.⁴⁵ Šek je vždy splatný na viděnou a může být vystaven na jméno, na řad nebo na doručitele. Převádí se rubopisem, za předpokladu, že to není písemně vyloučeno. Lhůty, ve kterých má být šek předložen k proplacení jsou vymezeny zákonem a jejich délka je odvozena od místa vystavení a místa splatnosti.⁴⁶

⁴³ MACHKOVÁ, Hana, Eva ČERNOHLÁVKOVÁ, Alexej SATO. *Mezinárodní obchodní operace*. 5., aktualiz., vyd. Praha: GRADA, 2010. ISBN 978-80-247-3237-4.s.73

⁴⁴ Zákon č. 191/1950 Sb. zákon směnečný a šekový. In: *Sbírka zákonů České Republiky*, 1950, částka 73. S. 749 – 767. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>

⁴⁵ MARVANOVÁ, Marie a Martin HOUDA. a kolektiv. *Platební styk: Platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. Brno: Econ, 1993. ISBN 80-901627-0-3.s.108

⁴⁶ Zákon č. 191/1950 Sb. zákon směnečný a šekový. In: *Sbírka zákonů České Republiky*, 1950, částka 73. S. 749 – 767. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>

4.4.2 Druhy šeku

a) Šeky bankovní – je to velmi kvalitní druh šeku, jejímž výstavcem je banka nebo jiný peněžní ústav. Nalezneme jej v různých modifikacích, a to např. Money Order, International Money Order, World Money Order, apod.

b) Šeky soukromé – kvalita šeku se odvíjí od bonity jeho výstavce, kterým je buď fyzická nebo právnická osoba. Zpravidla se jedná o šek ze šekové knížky, který majitel dostal ke svému účtu vedenému u příslušného peněžního ústavu. Nedá se promptně honorovat bez ověření u šekovníka. Jde o nezaručené šeky a může tedy dojít k situaci, kdy je vystaven nekrytý šek, což je však podle evropského kontinentálního práva ve většině zemí trestné.

c) Eurošeky – byl vyvinut v posledních letech a to zejména pro potřebu turistického ruchu. Jedná se o určitou modifikaci šeku soukromého. Je zaručen kartou vydanou peněžním ústavem tedy šekovníkem, u kterého je účet veden. Takováto karta obsahuje číslo karty, číslo účtu výstavce šeku, dobu platnosti karty, podpisový vzor majitele účtu, bezpečnostní znak. Maximální výši částky v měně země, kde bude šek proplacen určuje eurošeková společnost. Výhoda eurošeku je především v tom, že klient zůstává ve stálém spojení s vlastním účtem, může cestovat do zahraničí bez předchozího plánu cesty a zajištění potřebných finančních prostředků. Eurošeky jsou předkládány společně s eurošekovou kartou a tím zvyšují bezpečnost a omezují rizika způsobená ztrátou nebo krádeží.

d) Cestovní šeky – odlišujeme šeky, které jsou vydané pro potřebu cestovního ruchu velkými bankami, jako např. American Express Company, a šeky vydané specializovanými společnostmi, jako např. Thomas Cook. Tento šek snižuje riziko ztráty nebo krádeže prostředků cestujícího. Také se jimi mnohdy překonává problematika zákazu vývozu hotovosti v měnách některých států. Výstavce šeku dává cestovním šekem v podstatě příslib, že podle podmínek šeku zaplatí určitou částku. Výplata těchto šeků je vázána dvěma stejnými podpisy. Za předpokladu pochybnosti akceptace je možno požádat národní autorizační centrum o autorizaci.⁴⁷

⁴⁷ MACHKOVÁ, Hana, Eva ČERNOHLÁVKOVÁ, Alexej SATO. *Mezinárodní obchodní operace*. 5., aktualiz., vyd. Praha: GRADA, 2010. ISBN 978-80-247-3237-4.s.81

4.4.3 Operace prováděné se šeky

K základním operacím prováděným se šeky patří:

a) Žirování šeku – žirováním se převádí šek a práva s ním spojené na jinou osobu. Můžeme jej uskutečnit dvojím způsobem a to bianco formou (spočívá v prostém podepsání šeku, provedené přesně podle znění řádu) a vyplněným indosamentem (majitel šeku slovy „za mě na řad“ a svým vlastním podpisem, může převést svá práva na dalšího majitele). Podpis indosamenta musí být vlastnoruční.

b) Krosování šeku – jinak také křížování, slouží k zabránění zneužití šeku neoprávněnou osobou. Provádí se dvěma rovnoběžnými čarami na líci šeku, zpravidla napříč. Křížování může být všeobecné (mezi čarami buďto není označení, nebo je uvedeno označení „peněžní ústav“ a šekovník poté může platit jen jinému peněžnímu ústavu nebo svému zákazníkovi) nebo zvláštní (mezi čarami je uvedeno jméno peněžního ústavu a šekovník poté může platit jen uvedenému platebnímu ústavu).

c) Stop payment – tímto pokynem se zastavuje platnost šeku. Má tudíž význam v případě ztráty nebo odcizení šeku. Výstavce oznamuje šekovníkovi a dnes i všem bankám, prostřednictvím telekomunikačního systému SWIFT, ztrátu šeku a zastavení jeho platnosti.

d) Protest šeku – protest je úřední zjištění, že šek byl sice v zákonné lhůtě předložen nikoliv už proplacen. Protest provádějí notáři a obecní úřady. Pak se provádí písemný záznam, tzv. protestní akt, který je veřejnou listinou, jejímž prostřednictvím se zajišťuje, že osoba šekově zavázaná nesplnila závazek ze šeku plynoucí.⁴⁸

e) Potvrzení šekovníka – je rovnocenné protestu šeku.

⁴⁸ MACHKOVÁ, Hana, Eva ČERNOHLÁVKOVÁ, Alexej SATO. *Mezinárodní obchodní operace*. 5., aktualiz., vyd. Praha: GRADA, 2010. ISBN 978-80-247-3237-4.s.81

5. Dokumentární platby

Nejčastěji se v mezinárodním obchodě setkáváme s dokumentární formou placení, která je využívána zejména při obchodování s vyššími peněžními částkami. Cílem těchto plateb je eliminovat riziko nesplacení smluvené částky protistranou. Tyto platby se uskutečňují výhradně oproti předání příslušných dokumentů uvedených v kontraktu. Dokumenty by měly svědčit o uskutečnění dané dodávky zboží a odpovídat požadavkům země dovozu na celní a administrativní projednání anebo také mohou představovat vlastnictví ke zboží. Lze rozlišovat dva základní typy dokumentů:

- Dispoziční dokumenty - mají charakter cenných papírů, které jejich držitel má ke zboží vlastnický vztah a opravňují ho tedy disponovat s daným zbožím. Mezi tyto dokumenty řadíme například skladištní list nebo námořní kondosament.
- Legitimační dokumenty - nejsou cennými papíry, nezakládají vlastnické právo ke zboží. Jsou to listiny, které dokládají určité plnění. Legitimačním dokumentem je například letecký nákladní list, železniční nákladní list nebo poštovní podací lístek.⁴⁹

Mezi dokumentární platební instrumenty řadíme dokumentární inkaso a dokumentární akreditiv, jejichž právní úpravu nalezneme v třetí části obchodního zákoníku – obchodní závazkové vztahy. V ustanoveních ObZ najdeme vyjmenovány podstatné náležitosti obou smluv, od nichž se nelze při uzavírání odchýlit, jejich úprava je většinou dispozitivního charakteru. Jsou řazeny mezi tzv. smlouvy bankovních služeb společně se smlouvami o vkladovém účtu, o běžném účtu a bankovním uložení věci.

5.1 Dokumentární inkaso

Vývozní a dovozní dokumentární inkaso je, jak už jsem již výše zmínila, forma platebního styku, při které je vydání dokumentů bankou a následně i zboží přepravcem podmíněno zaplacením příslušné částky, akceptací směnky, nebo případným splněním dalších podmínek.⁵⁰ Řadíme ho mezi bezzávazkové dokumentární platební instrumenty. Nabízí stranám podobné jistoty jako dokumentární akreditiv, ale je výhodnější pro kupujícího, a bývá levnější než akreditiv. Realizaci inkasa může provádět pouze banka. Smlouvou

⁴⁹ KAŠPAROVSKÁ, Vlasta. *Banky a komerční obchody*. první. Kravaře: MARREAL SERVIS s.r.o., 2010. ISBN 978-80254-6779-4.

⁵⁰ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-562-5.s.445

o dokumentárním inkasu se banka zavazuje vydat třetí osobě (tedy kupujícímu) dokumenty, které ji opravňují nakládat se zbožím nebo jiné doklady, bude-li při jejich vydání zaplacená určitá peněžní částka nebo proveden jiný inkasní úkon jak je to uvedeno v § 697 Obchodního zákoníku. Banka pak má povinnost dokumenty uvedené ve smlouvě převzít a opatrovat s odbornou péčí jak dále uvádí § 698. Při dokumentárním inkasu zašle dodavatel odběrateli zboží, ale neposkytne mu ihned dokumenty opravňující toho zboží převzít a nakládat s ním. Dokumenty jsou poskytnuty k dispozici bance, která je může vydat odběrateli až poté, co odběratel zaplatí smlouvenou cenu nebo případně provede jiný právní úkon. Po zaplacení odběratel obdrží patřičné dokumenty a může je dále uplatnit u osoby, která je povinna mu zboží vydat, touto osobou bývá přepravce nebo skladovatel (tyto dokumenty mají především za úkol potvrzení závazku mezi dovozcem a vývozcem, proto mezi ně mimo jiné řadíme doklady potvrzující odeslání zboží, nebo také kontrolní osvědčení o bezzávadnosti zboží). Dodavatel má tedy záruku, že zboží nebude vydáno bez zaplacení, nicméně inkaso neřeší riziko, že by se odběratel rozhodl zboží vůbec nepřevzít a zboží vůbec nezaplatit. Řešením tohoto rizika bývá vhodné pojištění, případně akontace vy výši nákladů spojených s převzetím zboží a jeho vrácením.

Podle povinnosti kupujícího se dokumentární inkaso v praxi objevuje ve dvou formách:

- Vydání dokumentu proti zaplacení inkasní částky (documents against payment, D/P), což pro banku znamená oprávnění vydat inkasní dokumenty proti okamžitému zaplacení.
- Vydání dokumentu proti akceptaci směnky vystavené dodavatelem na odběratele (documents against acceptance, DAP). V tomto případě banka vydá dokumenty poté, co kupující akceptuje směnku, která má charakter lhůtní vistsměnky, popřípadě fixní směnky, přičemž doba splatnosti je v rozmezí 30-180 dní a to od předložení směnky k placení, nebo od vystavení. Pokud bude exportér směnku dále eskontovat, zmenšuje tak úvěrové riziko platební neschopnosti kupujícího.⁵¹

⁵¹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Karel STŘELEČEK, David SEHNÁLEK a Jiří VALDHANS. *Mezinárodní obchodní transakce: Multimediální učební text*. první. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3575-7.s.73

5.1.1 Průběh dokumentárního inkasa

Celý průběh dokumentárního inkasa můžete tedy rozdělit na dvě základní fáze. První fází, kdy dojde ke sjednání inkasních podmínek a předání příkazu bance a druhou fází, ve které dojde k předložení dokumentů a úhradě.

Stejně tak jako pro dokumentární akreditiv byly i pro dokumentární inkasa zpracovány Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární inkasa a to Mezinárodní obchodní komorou v Paříži. Poslední znění bylo vydáno pod názvem Jednotná pravidla pro inkasa (Uniform rules for collections) a je z roku 1995, schválená UNICITRAL. Tato pravidla jsou používána všude na světě. Od 1. 1. 1996 platí jejich poslední revize, strany se jimi řídí pouze tehdy pokud se na tom dohodnou. V současné době to jsou pravidla pro inkasa – URC 522, při kterých platí mimo jiné tato obecná pravidla:

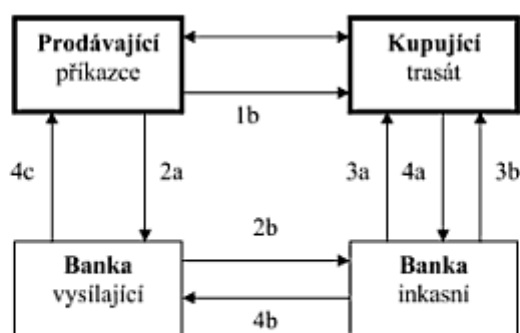
- Banka při obstarávání dokumentárního inkasa neodpovídá za to, že se neuskuteční.
- Banka se nezabývá stavem zboží, pouze předloženými dokumenty.
- Pro banku je závazné pouze znění inkasního příkazu, nikoli znění kupní smlouvy uzavřené mezi odběratelem a dodavatelem.
- V případě, že jsou součástí inkasních dokumentů i dispoziční dokumenty, nebo je zboží zasláno k dispozici bance, bude odběrateli zboží vydáno pouze po splnění všech inkasních podmínek.
- Pokud není dohodnuto jinak, veškeré náklady a poplatky spojené s inkasem jdou k tíži příkazce inkasa, a to i v případě, kdy je odběratel odmítne platit.
- Za předpokladu, že odběratel přijme inkaso a následně je zjištěno, že dané zboží dle kontraktu není dodáno, zůstávají odběrateli zachovány nároky pouze vůči dodavateli a banka tedy nemůže žádat o dodatečné zrušení platby.
- Banka není povinná zkoumat pravost a oprávněnost podpisů na předložených dokumentech, řídí se předepsanými instrukcemi dodavatelem.⁵²

Pravidla jsou rozdělena do 7 tematických kategorií a jsou obsažena ve 26 člancích. Těchto 7 kategorií je rozděleno na všeobecná ustanovení a definice, která určují aplikovatelnost pravidel na jednotlivé inkaso, definují inkaso, i strany zúčastňující neinkasní operace. Formu a strukturu inkasa, ve kterých jsou určeny náležitosti inkasních instrukcí. Formu prezentace – ta určuje náležitosti prezentace inkasa, druhy inkas a další náležitosti. Ručení a odpovědnost,

⁵² MÁČE, Miroslav. *Platební styk klasický a elektronický*. první. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1725-5.s.67

ve které jsou stanoveny principy dobré víry, vylučuje odpovědnost bank za jednání instruované strany, pravost podpisů, za účinnost dokumentů, za přijaté dokumenty, za zdržení směnek a všech dalších dokumentů, za ztráty při přepravě, za překlad technických termínů nebo následky „vyšší moci“. Placení, kde jsou určeny principy placení – musí být přesně stanovena cena a měna. Dále úroky, inkasní odměny a výlohy, které stanovují bankovní postupy v případech, kdy inkaso požaduje zaplacení úroků a také povinnosti a postupy týkající se placení inkasních odměn a výloh bankami. A jiná ustanovení, ve kterých se nachází velmi důležité náležitosti upravující postupy vystavování vlastních směnek a jiných instrumentů, přijímání směnek, postupy bank v případě uvedení podpůrné adresy. Dále obsahuje náležitosti týkající se formy zpráv o stavu inkasa, způsobu zasílání zpráv, forem zpráv o placení, přijetí neplacení nebo nepřijetí.

Průběh dokumentárního inkasa znázorňuje schéma č. 1

Legenda:

kontrakt:

1a uzavření kupní smlouvy mezi dodavatelem a odběratelem

1b dodávka zboží na adresu obchodního zástupce, speditéra nebo odběratele

zajištění:

2a smlouva o obstarání dokumentárního, resp. směnečného inkasa a předložení dokumentů

2b příkaz k inkasu a zaslání dokumentů bankou dodavatele

3a avizování dokumentů bankou odběratele, výzva ke splnění všech podmínek

platba:

4a splnění inkasních podmínek – zaplacení inkasní částky odběratelem nebo akceptace směnky (případně jiný inkasní úkon)

3b vydání inkasních dokumentů bankou odběratele

4b převod plnění (po srážce výloh)

4c převod plnění ve prospěch prodávajícího (po srážce výloh)

Zdroj: kniha Platební styk klasický a elektronický⁵³

⁵³ MÁČE, Miroslav. *Platební styk klasický a elektronický*. první. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1725-5. s. 68

5.2 Dokumentární akreditiv

Dokumentární akreditiv má již svoji historii, která se vyvíjí od 15. století. Do podoby, ve které jej známe dnes se vyvíjel až do 19. století, kde jeho vývoj určovaly zejména velké londýnské obchodní banky. Stejně jako dnes i tenkrát patřil mezi jeden z nejvýznamnějších platebních instrumentů v zahraničním obchodě. Dnes o něm můžeme říci, že patří k těm nejlépe propracovaným bankovním nástrojům vůbec. Používá se jak ve vnitrostátním tak zejména mezinárodním obchodě a funguje jako platební a zajišťovací instrument, je preferovanou formou placení zejména dodavateli. „Jeho základem je závazek banky poskytnout osobě, jež je uvedena v akreditivu (zejména exportérovi) peněžní plnění stanovené podmínkami akreditivu, pokud tato osoba bance předloží akreditivem požadované listiny.“⁵⁴ Dokumentární akreditiv může poskytovat pouze banka, která je podle zákona č. 21/1992 Sb. o bankách oprávněna k tomuto úkonu. Podle §1/3 smí banka otevírat akreditivy jen tehdy, má-li tuto činnost povolenou v bankovní licenci.

Pro dodavatele je výhodný dokumentární akreditiv především ve vidině jistoty, že mu bude zaplaceno, pokud však sám splní své smluvní povinnosti. Navíc závazek zaplatit nese banka, což je subjekt, u kterého se předpokládá dostatečná platební schopnost. Nemůžeme, ale tento předpoklad brát za absolutní a vždy by si měl exportér pro jistotu ověřit, která banka se akreditivem zavazuje. Závazkem z akreditivu je závazek banky vůči beneficiantovi, a plnění z tohoto závazku není závislé na splnění podmínek stanovených ve smlouvě nýbrž je závislé, pouze na splnění podmínek stanovených v akreditivu (ačkoliv by se tyto podmínky neměly lišit). Tato velmi výhodná abstraktnost závazku banky vzhledem ke smlouvě s odběratelem, dělá dokumentární akreditiv u dodavatelů tak oblíbeným nástrojem platebního styku. Naopak pro odběratele je výhodou skutečnost, že nebude zaplaceno dříve, než zboží bude dodáno řádně dle smlouvy. Najdou se také i nevýhody dokumentárního akreditivu a těmi jsou zejména vysoké náklady na jeho zřízení a realizaci, z pravidla totiž banky každou akreditivní operaci účtují zvlášť. Další nevýhodou je skutečnost, že akreditiv kupujícímu váže finanční prostředky předem a způsobuje mu tak výlohy spojené s obstaráváním úvěru a obvykle i náklady, kterými jsou akreditivní odměny a výlohy. Nevýhodou je také nutná pečlivost při sjednávání akreditivu a to z důvodů, aby dokumenty požadované v akreditivu byly totožné s dokumenty požadovanými samotnou smlouvou mezi dovozcem a odběratelem. Pakliže se požadavky na dokumenty liší, může dojít k situaci, kdy dodavatel sice smluvní

⁵⁴ ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Karel STŘELEČEK, David SEHNÁLEK a Jiří VALDHANS. *Mezinárodní obchodní transakce: Multimediální učební text*. první. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3575-7.s.71

podmínky splní, ale nesplní podmínky požadované akreditivem, a pak mu banka po právu peníze nevydává. Splnění požadavků na příslušné listiny banky zkoumají velmi pečlivě.

5.2.1 Právní úprava

V České Republice je dokumentární akreditiv definován v obchodním zákoníku. Zákonem č. 513/1991 Sb. v §682 - §691. Podmínky akreditivu mohou být ve smlouvě o otevření akreditivu upraveny odlišně od úpravy uvedené v tomto zákoně a to z důvodu dispozitivní povahy jeho ustanovení. Dále se na akreditivy vztahuje i zákon č. 21/1992 Sb., zákon o bankách a to z důvodů, že jej může otevřít pouze banka.

Je řada zemí, kde akreditiv není zákonem upraven. Vztahy mezi zúčastněnými stranami, tedy mezi prodávajícím, kupujícím a bankami se vytvořily v bankovní praxi jako zvyklosti. Však ani tyto zvyklosti nebyly jednotné, což vedlo Mezinárodní obchodní komoru (International Chamber of Commerce – ICC) už ve 30. letech minulého století k písemnému zpracování zvyklostí a pravidel pro dokumentární akreditivy. Mají však pouze doporučující charakter, nemají povahu právní normy. Jsou periodicky revidována. Pokud se na tyto zvyklosti strany odvolají a pokud to není v rozporu s kogentními předpisy národního práva, stávají se pro strany závazné. Jsou dodržovány bankami a závaznosti nabývají výše zmíněným odvoláním se na zvyklosti v akreditivech. „*Jejich poslední verze byla vydána v roce 2007 jako publikace Mezinárodní obchodní komory č. 600 Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy.*“⁵⁵ V průběhu používání zvyklostí a pravidel postupně dochází ke změně způsobů uskutečňování mezinárodního obchodu a proto vydává ICC další dokumenty, které Jednotné zvyklosti a pravidla doplňují. Příkladem je *Dodatek pro elektronickou prezentaci*.

„Definice akreditivu v poslední revizi Jednotných zvyklostí z roku 2007 je následující: Akreditiv je ujednání, jakkoli nazvané nebo popsané, které je neodvolatelné, a představuje tak

⁵⁵ MACHKOVÁ, Hana, Eva ČERNOHLÁVKOVÁ, Alexej SATO. *Mezinárodní obchodní operace*. 5., aktualiz., vyd. Praha: GRADA, 2010. ISBN 978-80-247-3237-4.s.84

*pevný závazek vystavující banky honorovat⁵⁶ prezentaci dokumentů v souladu s podmínkami akreditivu.*⁵⁷

Na úrovni mezinárodních úmluv však neexistuje unifikovaná úprava. Je tedy rozhodující národní úprava kolizní a hmotná. U kolizních úvah musíme předpokládat využití institutu volby práva a to zejména z důvodu používání formulářových smluv a také vysokým zkušenostem bank. Pokud se tak nestane a strany nevyužijí institutu volby práva, tak bude využito to právo, které má k činnosti nejbližší vztah a které obvykle představuje charakteristické plnění. To však může být velmi problematické určit. Závisí na mnoha různých okolnostech, v kterém v úvahu přicházejícím vztahu lze existenci mezinárodního prvku zaznamenat.⁵⁸

5.2.2 Účastníci dokumentárního akreditivu

- Příkazce, kterým může být buďto kupující, odběratel nebo importér. Je to ta osoba, která dává bance instrukce k vystavení akreditivu, neboli žadatel o dokumentární akreditiv.
- Vystavující banka je banka příkazce. Přebírá od příkazce instrukce k vystavení akreditivu a jedná na jeho žádost. Vystavuje svůj závazek ve prospěch beneficianta.
- Avizující banka je bankou příjemce. Má za úkol potvrzovat a oznamovat.
- Příjemce, kterým může být buď dodavatel, beneficiant, prodávající nebo oprávněný, je ten kdo má za úkol předložit požadované dokumenty a splnit další akreditivní podmínky.⁵⁹

5.2.3 Hlavní náležitosti dokumentárního akreditivu

Dokumentární akreditiv je v písemné formě, představuje jej tedy listina, ve které jsou specifikovány podmínky akreditivu, jeho použitelnost, apod. Akreditivní listina jak se

⁵⁶ Honorovat znamená: platit na viděnou, když je akreditiv použitelný okamžitou výplatou; přijmout závazek k odložené platbě a zaplatit při splatnosti, když je naopak akreditiv použitelný odloženou platbou; přijmout cizí směnku vystavenou beneficiantem a zaplatit v době splatnosti, když je akreditiv použitelný akceptací.

⁵⁷ MACHKOVÁ, Hana, Eva ČERNOHLÁVKOVÁ, Alexej SATO. *Mezinárodní obchodní operace*. 5., aktualiz., vyd. Praha: GRADA, 2010. ISBN 978-80-247-3237-4.s.84

⁵⁸ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-562-5.s.438

⁵⁹ ANDRLE, Pavel. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. zcela přeprac. vyd. Praha: GRADA, 2008. ISBN 978-80-247-2276-4.s.23

akreditiv podle našeho obchodního zákoníku nazývá, může být v listinné formě mezibankovního telekomunikačního systému Swift, dálnopisu, popřípadě v papírové podobě formou dopisu. Tuzemské akreditivy bývají ve většině případů vystaveny formou dopisu a avizovány přímo vystavující bankou beneficiantovi akreditivu. Mezinárodní dokumentární akreditivy pak bývají vystavovány zejména v systému Swift.⁶⁰

5.2.4 Průběh dokumentárního akreditivu

Postup při použití akreditivu jako nástroje platebního styku je rozdělen do tří fází:

a) Stanovení akreditivních podmínek

Podmínky a lhůty dokumentárního akreditivu jsou projednávány v průběhu jednání o obsahové náplni kontraktu. Již před podepsáním smlouvy by měl být prodávající dobře seznámen s riziky, které mohou ze strany kupujícího nastat. Musí tedy předem znát jeho bonitu, politickou, ekonomickou a legislativní situaci jeho země a také musí přesně zvažovat svoji likviditu. Po zpracování těchto informací si prodávající zvolí jeden ze základních druhů dokumentárních akreditivů. Ty se od sebe liší stupněm zajištění pohledávky. Může si tedy zvolit odvolatelný akreditiv, nepotvrzený neodvolatelný akreditiv, potvrzený neodvolatelný akreditiv. Tyto projednávané podmínky neslouží pouze k zajištění platby pro prodávajícího, ale fungují zároveň jako určitá pojistka pro kupujícího, že nebude zapláceno v případě, když požadované podmínky nebudou prodávajícím splněny. Akreditivní lhůty a podmínky by měly být co nejpřesněji a kompletně definované, aby byla záruka, že objednané zboží bude odesláno v dohodnutém termínu a za sjednanou cenu. Neméně důležitým důvodem je i výše zmíněná kontrola správnosti dokumentů bankami, na jejichž základě jsou uvolněny peněžní prostředky. Strany si tedy musí být vědomy, že i když je podkladem pro vystavení akreditivu kupní smlouva, je akreditiv svou povahou zcela samostatnou transakcí a banky nejsou smlouvou nijak vázány. Za předpoklad dobrého akreditivu se považuje sjednávání akreditivních podmínek bez jakýchkoliv postranních úmyslů jak ze strany kupujícího, tak i ze strany prodávajícího.⁶¹

⁶⁰ ANDRLE, Pavel. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. zcela přeprac. vyd. Praha: GRADA, 2008. ISBN 978-80-247-2276-4.s.34

⁶¹ MARVANOVÁ, Marie a Martin HOUDA. a kolektiv. *Platební styk: Platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. Brno: Econ, 1993. ISBN 80-901627-0-3.s.75

V podmínkách představující povinnosti vývozce nalezneme:

- Řádné předání zboží.
- Dodržení termínů dodávky.
- Určení inkasních dokumentů.
- Správné a včasné vystavení dokumentů.
- Včasné předložení dokumentu bance.

b) Otevření akreditivu

V této chvíli se prodávající rozhodl nabídku kupujícího přijmout. Podmínky jsou dohodnuty, nabídka potvrzena, kontrakt podepsán a v této chvíli kupující požádá svou banku o otevření dokumentárního akreditivu ve prospěch prodávajícího. Svou žádostí v podstatě kupující žádá svoji banku, aby prodávajícího ujistila, že jím dodané zboží nebo služba budou po splnění předepsaných podmínek zaplacený. Banka samozřejmě žádosti kupujícího vyhoví pouze za předpokladu, že se bude moci spolehnout na příslušné krytí, ať již hotovostní nebo na bázi úvěru. Banky se snaží zjednodušit vystavení dokumentárního akreditivu pomocí speciálních formulářů tzv. příkazy k otevření akreditivu. Po otevření akreditivu vystavující bankou, vyrozumí neprodleně korespondenční banku v zemi a pokud možno i v místě beneficianta. Pokud je komerční banka oprávněna pouze akreditiv avizovat, doručuje beneficiantovi obdržený text bez jakéhokoliv závazku ze své strany. Komerční banka může sama potvrdit neodvolatelný akreditiv na základě instrukce od vystavující banky. Tím na sebe přebírá závazek beneficiantovi, jestliže byly splněny podmínky stanovené v akreditivu.

Otevřený akreditiv musí obsahovat veškeré podmínky uvedené příkazcem v příkazu, za předpokladu obměny nebo doplnění musí být podmínky dohodnuty s příkazcem. Všechny změny nebo případné doplňky oproti původnímu příkazu musí příkazce před otevřením akreditivu právoplatně potvrdit svým podpisem nebo klíčovým dálkopisem.

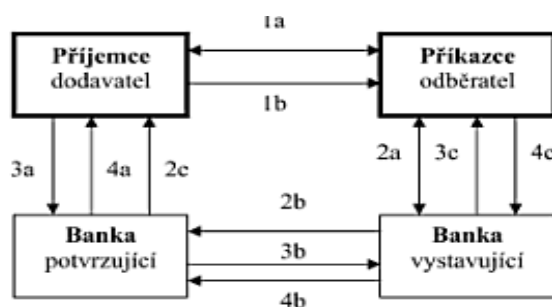
c) Výplata akreditivu

Zboží bylo odesláno nebo byla provedena služba prodávajícím ve stanovené době a dokumenty požadované akreditivem jsou připraveny k předložení bance. Všechny předložené dokumenty musí být kompletní, nesmějí se navzájem popírat a musí být vyhotoveny bez chyb. Banka tyto dokumenty přijme pouze za předpokladu, pokud dokumenty samy a lhůta pro jejich předložení jsou v souladu se lhůtami a podmínkami akreditivu. Dokumenty zkoumá z těchto hledisek:

- Úplnost dokumentů.
- Shody dokumentů s akreditivem.
- Konformity, tj. vzájemnosti souladu dokumentů.
- Shoda s akreditivními lhůtami.

Za předpokladu, že banka splní akreditivní závazek, u kterého dokumenty zcela neodpovídají akreditivním podmínkám, má příkazce právo neuznat provedené bankovní plnění.⁶² V opačném případě, kdy je vše v pořádku a akreditiv je u avizující banky potvrzený, připsá bankou protihodnotu dokumentu ve prospěch účtu vývozce, akceptuje směnku, nebo provádí negociaci. Pokud je akreditiv použitelný u otevírající banky, zasílá avizující banka dokumenty bance otevírající, která provádí platbu, akceptaci nebo negociaci.⁶³ Po uvolnění dokumentů kupujícímu proti platbě příslušné částky, již může kupující své zboží převzít a vyřídit potřebné dovozní formality. Platnost akreditivu končí buďto jeho vyčerpáním, zrušením odvolatelného akreditivu nebo uplynutím stanovené doby platnosti.

Průběh dokumentárního akreditivu znázorňuje schéma č. 2

Legenda:

- 1a uzavření kontraktu mezi dodavatelem a odběratelem
- 2a žádost o otevření dokumentárního akreditivu a podpis smlouvy o jeho otevření včetně zajištění pohledávky ze strany vystavující banky, oznámení o otevření akreditivu
- 2b otevření akreditivu s instrukcí avizovat nebo potvrdit
- 2c avizování akreditivu nebo jeho potvrzení a následné oznámení příjemci
- 1b dodávka zboží
- 3a předání akreditivních dokumentů bance příjemce
- 4a platba nebo akcept směnky
- 3b kontrola akreditivních dokumentů a jejich zaslání bance příkazce
- 4b platba, resp. její krytí prostřednictvím nostro/loro účtů
- 3c kontrola akreditivních dokumentů a jejich předání příkazci
- 4c zatížení účtu příkazce

Zdroj: kniha Platební styk klasický a elektronický⁶⁴

⁶² MARVANOVÁ, Marie a Martin HOUDA. a kolektiv. *Platební styk: Platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. Brno: Econ, 1993. ISBN 80-901627-0-3.s.81

⁶³ NEZVAL, Pavel. *Platební a účtovací styk*. 1.vyd. Karviná: Slezská univerzita, 1994. ISBN 80-85879-07-7.s.95

⁶⁴ MÁČE, Miroslav. *Platební styk klasický a elektronický*. první. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1725-5.s.76

5.2.5 Druhy dokumentárního akreditivu

Akreditiv by měl vždy odpovídat potřebám dané obchodní transakce a zájmům obou smluvních stran. Je tedy důležitý správný výběr akreditivu a volba jeho podmínek. Základní rozdělení akreditivů spočívá ve stupni zajištění, která beneficiantovi poskytují. Rozeznáváme tedy:

a) Odvolatelný akreditiv

U tohoto typu může být kdykoliv provedena změna nebo zrušení vystavující bankou a to bez předchozího oznámení beneficiantovi či bez jeho souhlasu. Používá se výjimečně a to v případech kdy se prodávající a kupující již velmi dobře znají a mají k sobě důvěru, protože tento druh akreditivu neposkytuje jistotu, že nebude v průběhu plnění odvolán. V praxi se s ním tedy setkáme velmi zřídka.

b) Neodvolatelný akreditiv

Podle současných mezinárodních pravidel musí být akreditiv výslovně označen termínem „neodvolatelný“ jinak bude považován za odvolatelný. *„Tento akreditiv vytváří, pokud jsou podmínky akreditivu splněny, pevný závazek vystavující banky:*

- *Zaplatit anebo provést plat na viděnou, jestliže akreditiv stanoví okamžité placení.*
- *Akceptovat směnku, jestliže akreditiv stanoví akceptaci vystavující bankou, anebo zodpovídat za akceptaci směnky a placení při splatnosti.*
- *Odkoupit neboli negociovat bez postihu vůči výstavci anebo držitelům v dobré víře.*“⁶⁵

U tohoto akreditivu mohou být změněny podmínky pouze se souhlasem všech zúčastněných stran. A to tak, že kupující požádá vystavující banku, aby provedla akreditivní změnu, nebo aby vystavila dodatek k pověřovacímu listu. Dopis s takovou to žádostí musí být právoplatně podepsán nebo zaslán klíčovým dálkopisem.

c) Nepotvrzený (avízovaný) neodvolatelný akreditiv

Je to akreditiv vystavující banky, který pouze avizuje druhá banka beneficiantovi. Avizující banka může pouze projevit ochotu hodnotu dokladů zálohově odkoupit za předpokladu a s výhradou, že obdrží sama hodnotu odkoupených dokumentů a v právní závazek tedy nevstupuje. Není povinností avizující banky traty negociovat ani zálohovat nebo

⁶⁵ MARVANOVÁ, Marie a Martin HOUDA. a kolektiv. *Platební styk: Platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. Brno: Econ, 1993. ISBN 80-901627-0-3.s.86

proplatit dokumenty. Beneficiet se musí v tomto případě akreditivu spolehnout pouze na banku, která akreditiv otevřela. Nepotvrzený neodvolatelný akreditiv můžeme považovat za vhodnou volbu v případě, že politická rizika a riziko transferu jsou relativně malá.

d) Potvrzený akreditiv

Jedná se o neodvolatelný akreditiv, který potvrdí vystavující banka na příkaz beneficietovi druhá banka, bývá to zpravidla banka dodavatele. Vzniká tak stejný přímý závazek pro obě banky, jak pro banku vystavující tak i pro druhou banku. I za předpokladu, že vystavující banka není schopná zaplatit, potvrzující banka má za úkol svůj závazek z akreditivu splnit. Příkladem, kdy dochází k potvrzení neodvolatelného akreditivu může být situace, kdy prodávající nepovažuje závazek zahraniční banky za vyhovující či dostačující nebo když otevírající banka není dostatečně známá. Tímto se ještě podstatněji zvyšuje jeho zajištění. V praxi bývá potvrzení obvykle vystaveno bankou v zemi exportéra, tím pak bývá z pohledu exportéra eliminováno riziko politické a riziko transferu. Aby se předešlo situacím, kdy korespondenční banka odmítne žádost o potvrzení akreditivu, měli by se exportéři před uzavřením kontraktu u své banky informovat, zda a za jakých podmínek bude ochotna potvrdit akreditiv z příslušné země a od příslušné banky.

e) Remboursní akreditiv

V tomto případě nahrazujeme hotovostní placení akceptací směnky. Banka akceptuje směnku na podkladě příkazu příkazující banky vystavenou na ni beneficietem. Směnka zní na hodnotu dokladů a musí mít v akreditivu předepsanou splatnost. Tu určí příkazující banka v rámci akceptačního úvěru poskytnutého jí druhou bankou. Banka po prozkoumání předložených dokumentů a zjištění jejich správnosti a úplnosti, opatří předloženou lhůtní směnku svým akceptem a ihned ji eskontuje. A to tím způsobem, že dodavateli zaplatí 100% její hodnoty dále vypočítá úrok do dne splatnosti a ihned jej inkasuje od příkazující banky spolu s akceptací a všemi dalšími odměnami a výlohami. Hodnotu směnky od příkazující banky pak inkasuje až při splatnosti. Beneficiet tedy ihned dostane plně zaplacenou hodnotu zboží, zatímco příkazce platí až za určitou dobu, kdy už zboží dostal a mohl je buď prodat dál, nebo zčásti zpracovat, čímž je pro obě strany akreditiv značně výhodný.

f) Revolvingový akreditiv

Tento akreditiv je vhodný pro pravidelně se opakující a dlouhodobě prováděné dodávky, kdy se akreditiv otevře jen na hodnotu jedné dílčí dodávky s tím, že po čerpání akreditivu (v

některých případech po určité lhůtě) se akreditiv automaticky doplní na původní hodnotu, a to do doby celkového vyčerpání stanovené částky. Výhodou tohoto akreditivu je, že po vyčerpání původní celkové akreditivní sumy nebo určité její částky určené pro jisté období není potřeba nově zřizovat stejný akreditiv, což představuje hlavně časovou úsporu na výlohách.

g) Převoditelný akreditiv

Pokud je akreditiv výslovně označen jako převoditelný může jej původní beneficiant převést na jinou osobu. Takový akreditiv může být převeden pouze jednou, není-li uvedeno jinak, přičemž podmínky nesmějí být měněny s výjimkou částky akreditivu a ceny zboží, které mohou být sníženy, a platnost, která může být zkrácena. Není-li určeno jinak, bankovní výlohy a provize z převodu nese první beneficiant. Akreditiv lze převést i na beneficianta z jiné země za předpokladu, že to v něm není výslovně zakázáno. Jsou možné i dílčí převody na různé beneficianty, jsou-li dovoleny dílčí dodávky. Tento druh akreditivu se vyvinul na základě potřeb mezinárodního obchodu. Můžeme o něm říci, že se řadí mezi významné platební instrumenty při použití nepřímých obchodních metod.

h) Krytý akreditiv

V praxi se tyto akreditivy vyskytují pouze v některých relacích. Dochází zde k úhradě, popřípadě k vázání příslušného krytí na účtu příkazující banky současně s jeho otevřením.

i) Nekrytý akreditiv

U těchto akreditivů nedochází k úhradě krytí při jejich otevření, ale teprve po předložení dokumentů. Nekrytých je většina akreditivů.

j) Stand-by akreditiv

Jsou používány především ve Spojených státech, a mají v podstatě stejnou úlohu jako bankovní záruky mimo USA. I v Evropě však vzrůstá význam tohoto typu akreditivu. Stand - by akreditivy jsou tedy záručním typem instrumentu, který podléhá Jednotným podmínkám pro dokumentární akreditivy a to díky svému dokumentárnímu charakteru. Banka v tomto případě neplatí sjednanou částku proti předložení dokumentů, nýbrž naopak proti dokumentům prokazujícím nesplnění závazku, např. potvrzení kontrolora o nedodání zboží v požadovaném množství nebo kvalitě.

Můžeme tyto akreditivy využít pro zajištění následujících forem placení nebo realizace⁶⁶:

- platby lhůtních směnek,
- navrácení akontací,
- zaplacení dodaného zboží,
- dodávky zboží podle kontraktu,
- dodržení podmínek kontraktu, co se týče pracovních postupů a použitých materiálů.

k) Akreditiv s červenou nebo zelenou doložkou

Jde o druh akreditivu, který se vyskytuje poměrně vzácně a pouze v určitých relacích. Dodavatel u něj může žádat o vyplacení určité části akreditivní částky ještě před odesláním zboží, tedy požadovat zálohu a to na základě předběžných dokumentů, například prohlášení o připravenosti zboží k odeslání, prohlášení že odešle zboží včas, apod. Při pozdější prezentaci dokumentů se sníží vyplacená protihodnota o předem vyplacenou částku a eventuální úrok. Bankou, která je nositelem závazku, je banka vystavující tento akreditiv, ale akontace je vyplacena bankou korespondenční. Pokud prodávající nepředloží dokumenty včas a odmítne navrátit akontaci, dojde k zatížení banky vystavující akreditiv o částku akontace zvýšenou o úrok korespondenční bankou. Pak se vystavující banka hojí na příkazci. Ten nese plně riziko navrácení akontace zvýšené o úroky.

l) Back-to back akreditiv

Můžeme říci, že je v podstatě obdobou převoditelného akreditivu, rozdíl je v tom, že back-to back akreditiv představuje dva samostatné akreditivy. Je to zvláštní druh akreditivu používaný při financování některých nepřímých obchodů, např. reexportů nebo switchů. Výhodou jeho používání je, že prostředník jako beneficiant prvního akreditivu nemusí vázat vlastní prostředky při žádosti o otevření akreditivu ve prospěch původního dodavatele, podmínky obou akreditivů však musí být návazné, nikoliv pokud jde o částku, avšak v druzích dokumentů nebo lhůt k jejich předložení.

Dále můžeme rozdělit akreditivy z pohledu platebních podmínek, neboli podle splatnosti na:

a) Hotovostní kdy je požadovaná částka beneficiantovi vyplacena proti předložení dokumentů odpovídajícím akreditivním podmínkám téměř okamžitě.

⁶⁶ MARVANOVÁ, Marie a Martin HOUDA. a kolektiv. *Platební styk: Platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. Brno: Econ, 1993. ISBN 80-901627-0-3

b) Úvěrové neboli s odloženým placením, při kterém je částka vyplacena až po určité době od předložení dokumentů odpovídajících akreditivním podmínkám. Dovozce tedy získá dokumenty dříve než zaplatí. Vývozce tak poskytuje kupující firmě úvěr, který je krytý akreditivním závazkem banky.

c) Kombinovaný termín akreditivních výplat kdy se část akreditivu vyplácí hotově ihned po předložení akreditivních dokumentů a zbytek dané částky až po určité, akreditivem stanovené době.⁶⁷

⁶⁷ MARVANOVÁ, Marie a Martin HOUDA. a kolektiv. *Platební styk: Platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. Brno: Econ, 1993. ISBN 80-901627-0-3.s.90

6. Analýza a výběr platebního prostředku

Na začátku této kapitoly bych ráda představila firmu s kterou jsem spolupracovala a na které budu danou analýzu aplikovat.

6.1 Charakteristika skupiny TŽ - MS

Společnost Moravia Steel byla založena 27. 7. 1995. Činnost firmy je zaměřena zejména na společnost Třinecké železářny a.s. a její dceřiné společnosti. MS již víc než 10 let postupně upevňuje svoji pozici na trhu hutních výrobků, a to jak v České republice, tak i v zahraničí. Hlavní činností společnosti je zajišťování nákupu vstupních surovin pro TŽ a prodej hutních výrobků TŽ. Dále společnost Moravia Steel zajišťuje přepravu související s nákupem a prodejem, a tímto poskytuje lepší servis pro zákazníky. Polovina této hutní produkce je realizována na domácím trhu pro spotřebitele převážně z hutní druhovýroby, strojírenského a automobilového průmyslu a také stavebnictví. Druhá polovina hutních výrobků je expedována do více než 50 zemí celého světa, přičemž nejvýznamnější objemy exportu nacházejí dlouhodobě své uplatnění v sousedních zemích a to hlavně v Německu a na Slovensku. Jelikož se jedná o ryze obchodní firmu, která vlastní své obchodní afilace v celé Evropě, s jejichž pomocí realizuje prodej hutních výrobků, jejím prioritním zájmem je uspokojování zákazníků nabídkou kvalitního zboží, které odpovídá světovým standardům a zároveň splňuje i očekávané užitné parametry.

Nákupní a prodejní činnosti Moravia Steel a.s.

Společnost MS je hlavním dodavatelem výrobního materiálu pro společnost Třinecké železářny. Konkrétně se jedná o následující suroviny:

- železná ruda,
- šrot,
- feroslitiny, kovy,
- uhlí a koks,
- nekovové přísady,
- licí materiál, keramika,
- ostatní (služby, materiálové vybavení, apod.).

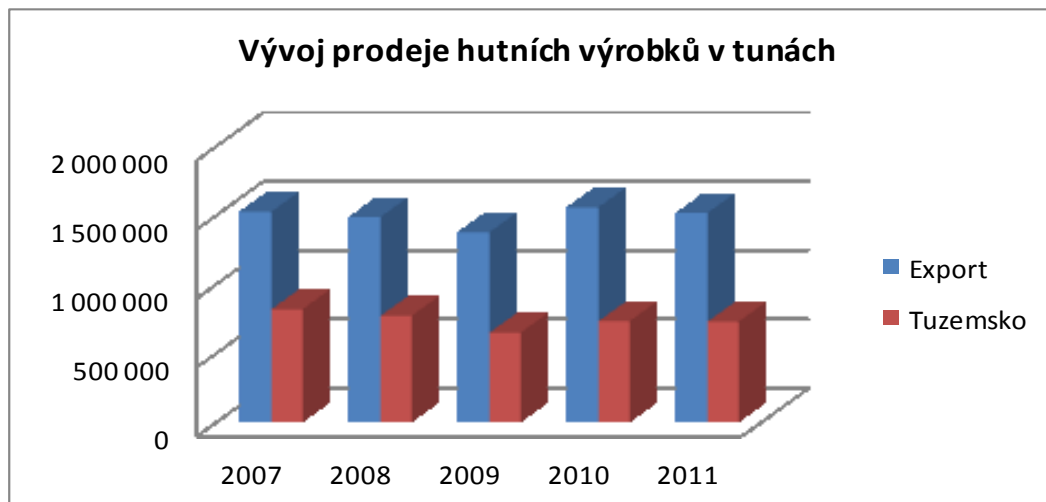
Z výše uvedeného tvoří více než 85 % nákupu položky železné rudy a paliva, jako je koks, uhlí, apod. Vzhledem k tomu, že společnost MS provádí nákupní činnost pro svou dceřinou

společnost Třinecké železářny a.s., představuje železná ruda strategickou surovinu pro výrobu oceli. Také paliva, do kterých spadají hlavně uhlí a koks jsou velmi důležitým a strategickým zdrojem potřebným k výrobě. Další velmi důležitou surovinou potřebnou k výrobě, jsou přísady do surového železa jako feroslitiny a kovy. Naprostá většina těchto strategických surovin společnost dováží ze zahraničí. V současnosti jsou ceny železné rudy nakupovány v USD, ostatní suroviny v EUR.

Společnost Třinecké železářny prodává své hutní výrobky společnosti Moravia Steel, která je prodává k dalšímu zpracování a jedná se především o tento sortiment:

- válcovaný drát,
- předvalky a kontislitky,
- betonářská ocel,
- kolejnice,
- výrobky sochorové válcovny,
- ostatní hutní výrobky jako tyče, hrubé a jemné profily, apod.

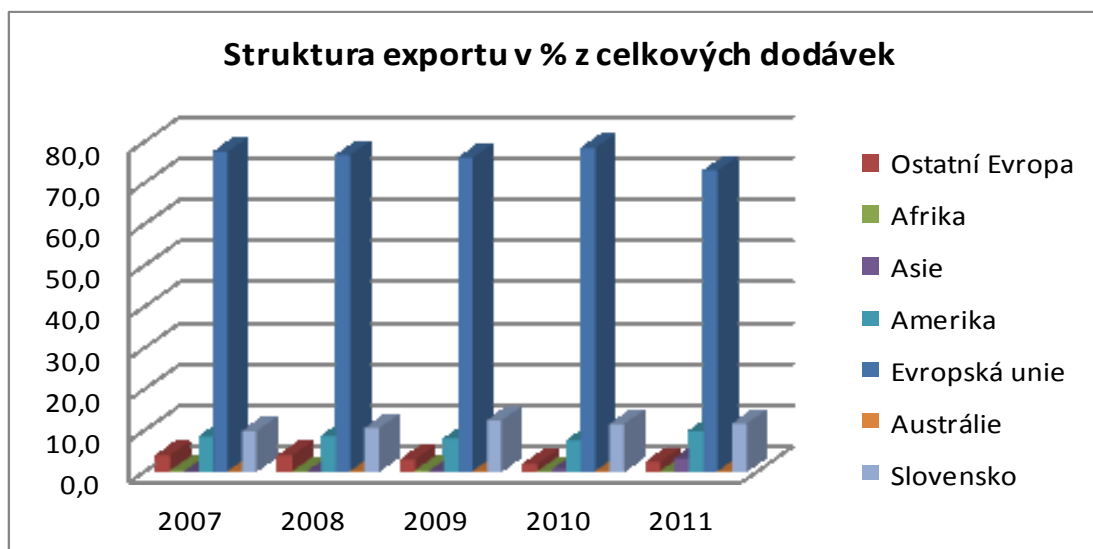
Následující graf č. 1 nám vyjadřuje vývoj prodeje v letech 2007 – 2011 (v tunách):

Graf č. 1: Vývoj prodeje hutních výrobků v tunách

Zdroj: Výroční zpráva MS za rok 2011

Z grafu je zřejmé, že více než polovina celkového prodeje hutních výrobků je prodávána do zahraničí z čehož vyplývá, že společnost MS je z větší části exportně založená. Následující graf č. 2 nám znázorňuje strukturu exportu v procentech z celkových dodávek:

Graf č. 2 : Struktura exportu v % z celkových dodávek

Zdroj: Výroční zpráva MS za rok 2011

Z výše uvedených údajů vyplývá, že společnost Moravia Steel je významným hráčem na poli mezinárodního obchodu, realizující své obchody jak na straně nákupu, tak na straně prodeje na zahraničních trzích a v různých měnách, především EUR, USD a GBP.

6.2 Analýza platebních prostředků

Na základě 7 zvolených kritérií, které porovnám, zjistím který z daných platebních prostředků je nevhodnějším způsobem platby pro danou exportní firmu v mezinárodním obchodě. Jde o to porovnat výhody a nevýhody daných platebních instrumentů a přiřadit jim známku podle jejich důležitosti, jakou pro firmu mají.

K porovnávaným kritériím budu přiřazovat známky 1 až 5, kde hodnota 1 značí nejlepší hodnocení a naopak hodnota 5 známku nejhorší. Není vyloučeno, aby dva či více prostředků dosáhly stejného hodnocení. Jednotlivé hodnoty budu čerpat na základě 3 až 5 kapitoly a platební prostředek s nejnižším celkovým součtem bude považován za neoptimálnější řešení pro tuto firmu.

Platebními instrumenty využívanými touto firmou jsou:

- Hladká platba
- Šek
- Dokumentární akreditiv
- Dokumentární inkaso

Zvolená kritéria:

- Administrativní náročnost – kritérium vyjadřující administrativní složitost a náročnost procesu související s platbou prostřednictvím daného platebního prostředku.
- Časové hledisko – jde o časovou náročnost, kterou daný platební prostředek přináší.
- Nároky na znalosti právní úpravy – vyjadřuje náročnost na znalost právní úpravy daného platebního prostředku, jelikož tato úprava není vždy ukotvena pouze v jednom právním dokumentu a pro bezproblémové provedení obchodu je znalost právní úpravy zásadní.
- Finanční náročnost – udává jak velké jsou náklady vynaložené v souvislosti s platbou.

- Riziko kupujícího – vyjadřuje velikost rizika pro kupujícího, že mu zboží po zaplacení nebude dodáno.
- Vymahatelnost prostředků – prostřednictvím tohoto kritéria, se zjistí náročnost vymáhání práv v případě kdy kupující nebude ochotný své závazky plnit.
- Likvidita platebního instrumentu – zjišťuje rychlost možnosti zpeněžení platebního instrumentu.

Tabulka č. 1 znázorňující analýzu daných platebních prostředků

Kritéria	Hladká platba	Šek	Dokumentární inkaso	Dokumentární akreditiv
Administrativní náročnost	2	3	4	5
Časové hledisko	2	4	4	5
Nároky na znalosti právní úpravy	1	2	3	4
Finanční náročnost	2	3	4	5
Riziko kupujícího	1	1	2	2
Vymahatelnost prostředků	5	2	3	1
Likvidita platebního instrumentu	2	3	4	5
Suma	15	18	24	27

Zdroj: vlastní práce

Ze srovnání platebních prostředků používaných v mezinárodním obchodním styku, které vidíme v tabulce, a jsou používány danou firmou, jsem dospěla k závěru, že při zvolených kritériích by pro ni byl nejoptimálnějším platebním způsobem hladká platba, která v celkovém hodnocení obdržela 15 bodů. Nároky na znalosti právní úpravy jsou nepotřebné, poplatky jsou zanedbatelné, tudíž finanční náročnost nízká a likvidita platebního prostředku je 100%. Vymahatelnost platebních prostředků je bohužel složitější a dochází k ní soudní cestou. Firma tyto platební instrumenty využívá zejména v obchodech s dlouhodobými partnery, se kterými

udržuje korektní vztahy. Výhodou jsou u nás podmínky placení D+1 což znamená datum platby + jeden den, tudíž jsou peníze na účet připsány již druhý den od zaplacení, kdežto standard v EU je D+2 (datum platby + dva dny). Samozřejmě musí být dodrženy všechny patřičné náležitosti, viz. kapitola 3. Dokumenty potřebné k hladké platbě jsou uvedeny v příloze č. 5 a příloze č. 6.

Druhým nejlépe hodnoceným platebním instrumentem byl šek. Z časového hlediska je však velmi náročným instrumentem, inkaso šeku může trvat 1 až 2 týdny v závislosti na teritoriu. Čehož si můžeme všimnout i na přílohách č. 8 a č. 9 kde je napsáno datum vystavení dne 30. 11. 2009 a inkaso na účet až dne 4. 1. 2010. Díky čemuž si zákazník může prodloužit platební podmínku. Společnost jich již nevyužívá tak hojně jako tomu bylo v minulosti. V současnosti jsou využívány jen při obchodech s partnery z Velké Británie a i tomto případě chce firma do budoucna placení šeků zrušit a přejít na jiný platební prostředek. Pro prodávajícího je zde velké riziko, že šek nebude krytý. Firma využívala i tzv. Cash Latter Systém, který je založený na rámcové smlouvě, kterou klient s bankou uzavře, na inkaso šeku. Což umožní, že peníze jsou na účtu do druhého dne, i když banka tyto peníze ještě nemá a inkasuje až za 14 dní. Je to však forma poměrně dražší než šek.

Jak u hladkých plateb, tak i u šeků firma používá systém pojištění EGAP. Většinou pro zahraniční odběratele. Na každou firmu je stanoven limit zajištění a to podle velikosti dané firmy. Dalším používaným pojišťovacím systémem je Euler Hermes. Jsou však firmy, které pojišťovny odmítají pojistit, v tomto případě firma přechází z hladkých plateb nebo šeků na dokumentární akreditiv.

Dokumentární akreditiv je z hlediska výše uvedené tabulky považován za nejméně vhodný. Jak administrativní náročnost, tak i časové hledisko jsou velmi náročné. Jak již bylo v kapitole 5.2 zmíněno, tento platební instrument má nevýhodu ve vysoké náročnosti na správnost dokumentů, které banka při sebemenší chybě vrací zpět, akreditiv nepovoluje a časové hledisko se opět prodlužuje. Je také důležitá znalost právní úpravy, zejména v zemích mimo EU, kde neplatí jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy uvedené v kapitole 5.2.1. Je také nejdražším platebním prostředkem, ceny akreditivu se mohou vyšplhat až do deseti tisíců. Poplatky se mohou vyšplhat až na 0,3-0,5% z kupní ceny. Na druhou stranu je to platební prostředek zajišťující 100% záruku za placení a dodání zboží. Je nepostradatelným platebním instrumentem při obchodování s neznámými partnery,

u problémových zákazníků, při obchodování v zemích s nestabilní politickou situací a také u velkých zakázek, které potřebuje mít firma 100% jištěné.

Pokud jde o dokumentární akreditiv, firma v minulosti používala převoditelný akreditiv. V současnosti používá především nepotvrzené neodvolatelné akreditivy, z důvodů, že s potvrzenými akreditivy neměla dobré zkušenosti, stály hodně peněz a banka si vždy našla chybu, aby peníze nemusela vyplácet ihned.

Analýza dokumentárního inkasa ukazuje zvýšenou náročnost jak administrativní, tak časovou i finanční. Nedosahuje však až takové náročnosti jako dokumentární akreditiv. Firma jej využívá při obchodování jen s jednou americkou firmou. Jinak je pro jejich podmínky nevyhovujícím platebním prostředkem. Banka při dokumentárním inkasu dokumenty nekontroluje, může tedy dojít k odeslání nesprávných nebo zastaralých dokumentů.

Výsledky však nemohu z důvodů vybrání jen některých důležitých kritérií zobecňovat. Vyskytuje se spousta dalších důležitých faktorů, na kterých bude záležet. Samozřejmě musí být zohledněna i rizika a také fakt, že každá obchodní transakce má svá specifika.

Společnosti Moravia Steel, a.s. je velká skupina, která se řadí mezi TOP 10 u nás, má již vybudovanou tradici a dobré jméno, což jí umožňuje bez závažnějších problémů využívání hladkých plateb.

7. Závěr

Ve své práci jsem se zaměřila na popis jednotlivých platebních prostředků, které jsou využívány v zahraničním obchodě. Na začátku své práce jsem se zaměřila na definici platebního styku, který jsem klasifikovala na základě vybraných kritérií, dále poukázala na důležitost IBANU v mezinárodním obchodě a nakonec se zmínila o platební službě.

Druhá kapitola mé diplomové práce pojednává o vymezení základních povinností platit a vazbami na platební prostředky. Kde nalezneme právní úpravu mezinárodních smluv o koupi zboží a platební podmínku.

Po úvodních obecně zaměřených kapitolách jsem se již začala zabývat jednotlivými platebními prostředky. Ve čtvrté kapitole rozebírám nedokumentární platební prostředky, mezi které řadíme hladké platby, hotovostní operace, směnky a šeky. Rozebírám jejich právní úpravu, podstatné náležitosti, pokud nějaké jsou, druhy daných instrumentů a nakonec operace, které jsou s nimi v mezinárodním obchodě prováděny.

Pátá kapitola pokračuje v popisu dokumentárních platebních prostředků, tedy dokumentárního inkasa a dokumentárního akreditivu. Kapitola začíná obecným pojednáním o dokumentárních platbách, pokračuje v popisu dokumentárního inkasa jeho výhodami a nevýhodami a dále celým průběhem inkasa. Dokumentární akreditiv je díky své složitosti a náročnosti nejpodrobněji popsaným platebním prostředkem v mé diplomové práci. Kde jsem se zmínila i o jeho historii a posléze se zabývám jeho právní úpravou, výhodami a nevýhodami, účastníky tohoto dokumentárního akreditivu, hlavními náležitostmi, jeho průběhem a nakonec všemi druhy akreditivu.

Jak již bylo v úvodu zmíněno cílem mé diplomové práce je poskytnout ucelený přehled platebních prostředků užívaných v mezinárodním platebním styku, čímž se zabývá prvních 5 kapitol teoretické části mé diplomové práce. Mým dalším cílem bylo na základě požadovaných kritérií analyzovat jednotlivé platební instrumenty a posléze zvolit ten nejvhodnější instrument pro mezinárodní platební styk firmy MORAVIA STEEL, a.s., který rozebírám v kapitole šesté. Název této kapitoly je analýza a výběr platebního prostředku. V úvodu této kapitoly popisuji charakter firmy, s kterou spolupracuji a která mi poskytla všechny potřebné informace. Dále uvádím její nákupní a prodejní činnost a v grafech vývoj prodeje hutních výrobků a strukturu exportu v % z celkových dodávek. Druhá část této kapitoly je již praktická, kde na základě zvolených kritérií provádím analýzu platebních

prostředků využívaných danou firmou. Patří mezi ně hladké platby, šeky, dokumentární akreditiv a dokumentární inkaso. Tyto platební prostředky dosadím do tabulky a pomocí hodnot od 1 do 5 srovnám. Závěrem mi vychází, že nejvhodnějším platebním prostředkem při daných podmínkách této firmy je hladká platba.

8. Seznam použité literatury

Monografie

- [1] ANDRLE, Pavel. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. zcela přeprac. vyd. Praha: GRADA, 2008. ISBN 978-80-247-2276-4.
- [2] BERAN, Jiří, Daniela DOLEŽALOVÁ, Dalibor STRNADEL a Alice ŠTĚPÁNOVÁ. *Zákon o platebním styku: Komentář*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-369-369-1.
- [3] KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-402-5.
- [4] MÁČE, Miroslav. *Platební styk klasický a elektronický*. první. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1725-5.
- [5] MACHKOVÁ, Hana, Eva ČERNOHLÁVKOVÁ, Alexej SATO. *Mezinárodní obchodní operace*. 5., aktualiz., vyd. Praha: GRADA, 2010. ISBN 978-80-247-3237-4.
- [6] MARVANOVÁ, Marie a Martin HOUDA. a kolektiv. *Platební styk: Platební a zajišťovací instrumenty ve vnitřním a zahraničním obchodě*. Brno: Econ, 1993. ISBN 80-901627-0-3.
- [7] NEZVAL, Pavel. *Platební a zúčtovací styk*. 1.vyd. Karviná: Slezská univerzita, 1994. ISBN 80-85879-07-7
- [8] ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-562-5.
- [9] ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Karel STŘELEČEK, David SEHNÁLEK a Jiří VALDHANS. *Mezinárodní obchodní transakce: Multimediální učební text*. první. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3575-7.
- [10] SCHLOSSBERGER, Otakar. *Platební služby*. 1 vydání. Praha: Management Press, s. r. o, 2012. ISBN 978-80-7261-238-3.

Právní předpisy

- [11] Vídeňská úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží, 11.4. 1980,- vyhláška č.160/1991 Sb, In: *Sbírka zákonů České Republiky*. 1980, částka 32, s. 690-701. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [12] Zákon č. 191/1950 Sb. zákon směnečný a šekový. In: *Sbírka zákonů České Republiky*, 1950, částka 73. S. 749 – 767. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [13] ZMPS= z.č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České Republiky*. 1963, částka 55, s. 367 – 382 Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [14] Zákon č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti. In: *Sbírka zákonů České Republiky*. 2004, částka 83, s. 5426 – 5435. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>.
- [15] Zákon č. 284/2009 Sb. ze dne 22. Července 2009 ve znění zákona č. 156/2010 Sb. a zákona č. 139/2011 Sb. In: *Sbírka zákonů České Republiky*, 2009, částka 89, s. 4174-4228. Dostupný také z <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>. ISSN 1211 - 1244

Elektronické zdroje

- [16] BUSINESSINFO.CZ *Mezinárodní právo soukromé - mezinárodní smlouvy* [online]. 2008 [cit. 2013-03-30]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/mezinarodni-pravo-soukrome-opu-4568.html#b0>
- [17] ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *IBAN – mezinárodní číslo účtu* [online]. 2003 [cit. 2013-04-11]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/iban/iban_mezinar_cislo_uctu.html

- [18] ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Popis systému CERTIS* [online]. 2003 [cit. 2013-04-11]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/certis/certis_popis.html
- [19] Ministerstvo financí ČESKÉ REPUBLIKY. *Zákony* [online]. 2009 [cit. 2013-04-01]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/zakony.html>

9. Seznam použitých zkratek

ČNB – Česká národní banka

EU – Evropská unie

EHP – evropské hospodářský prostor

MS – MORAVIA STEEL

ObZ – Obchodní zákoník

OSN - Organizace spojených národů

TŽ – Třinecké železářny

ZMPS - Zákon o mezinárodním právu soukromém

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byl(a) seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou (bakalářskou) práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že jeden výtisk diplomové (bakalářské) práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové (bakalářské) práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové (bakalářské) práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou (bakalářskou) práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 24. 4. 2013

Veronika Polýková
.....
jméno a příjmení studenta

10. Seznam příloh

Příloha č.1 - Dokumentární inkaso

Příloha č. 2 – Dokumentární akreditiv

Příloha č. 3 – Příkaz k otevření neodvolatelného dokumentárního akreditivu

Příloha č.4 – příkaz k zúčtování šeků

Příloha č.5 - Faktura

Příloha č.6 – Kompletní historie CZA

Příloha č.7 – Šek

Příloha č.8 – Příkaz k zúčtování šeku

Příloha č. 9 – Avízo pro klienta